

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN SPORCU KİMLİĞİ VE
AKRAN ZORBALIĞININ İNCELENMESİ
(Elazığ İli Örneği)

Yüksek lisans Tezi

Semra KUVAT

Elazığ

2021

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Mesut AKSAKAL

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez Yüksek Lisans Tezi standartlarına uygun bulunmuştur.

.....

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fatih Mehmet UĞURLU

Danışman

Yüksek Lisans Sınavı Jüri Üyeleri

_____.
_____.
_____.
_____.

ETİK BEYAN

Kendime ait çalışmalar ile bu tez çalışmasını gerçekleştirdiğimi, çalışmaların planlanmasından, bulgularının elde edilmesine ve yazım aşamasına kadar tüm aşamalarında etiğe aykırı davranışım olmadığını, bu tezdeki tüm bilgileri ve verileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması içinde yer alan ancak bu tez çalışmasının bulguları arasında yer almayan verilere, bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Semra KUVAT

.../.../....

Doç. Dr. Fatih Mehmet UĞURLU

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

ELAZIĞ

İTAF

Değerli aileme....

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Tez çalışmamda çok değerli katkılarından dolayı hocam Doç. Dr. Fatih Mehmet UĞURLU'ya ve tüm bölüm hocalarıma, yetişmemde emeklerinden dolayı anne ve babama çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	I
ONAY SAYFASI	II
ETİK BEYAN	III
İTAF	IV
TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLO LİSTESİ	VIII
ŞEKİL LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ	XI
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	3
3. GİRİŞ	5
3.1. Akran Zorbalığı	7
3.1.1. Zorbalık	8
3.1.2. Mağdurlar	10
3.1.3. Zorbalar-Mağdurlar	11
3.1.4. Seyirci	11
3.3. Akran Zorbalığı Rollerinin Özellikleri	13
3.3.1. Mağdurların Bireysel Özellikleri	13
3.3.2. Zorbaların Bireysel Özellikleri	15
3.3.3. Zorbalık Davranışıyla İlişkili Çevresel Faktörler	16
3.4. Okulda Şiddet ve Zorbalık	17
3.5. Zorbalık Davranışı Risk Faktörleri	19
3.5.1. Yaş	19
3.5.2. Cinsiyet	20
3.5.3. Irk / Etnisite	21
3.5.4. Sağlık Durumu	21
3.5.5. Depresyon ve Kaygı	21
3.5.6. Öğrenme / Gelişimsel Engeller	22
3.5.7. Zeka	23
3.5.8. Yoksulluk Durumu	23

3.5.9. Aile –Çocuk İlişkileri	23
3.5.10. Aile İçi Şiddet	24
3.5.11. Akran İlişkileri	25
3.5.12. Okula Bağlılık	26
3.5.13. Okul Çevresi	26
3.5.14. Mezosistem	27
3.5.15. Ekzosistem	27
3.5.15.1. Medya Şiddetine Maruz Kalma	28
3.5.15.2. Mahalle Ortamı	28
3.5.16. Makro Sistemi	29
3.5.16.1. Kültürel Normlar ve İnançlar	29
3.5.16.2. Din	29
3.5. Zorbalık Davranışını Azaltmak İçin Müdahaleler	30
3.6. Sporda Zorbalık	31
3.7. Sporcu Kimliği	32
4. GEREÇ VE YÖNTEMLER	35
5. BULGULAR	39
5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulgular	39
5.2. Öğrencilerin Sporcu Kimliği Ölçeğine Ait Bulgular	41
5.3. Zorbalık Eğilimi Ölçeğine Ait Bulgular	55
5.4. Sporcu Kimliği ile Zorbalık Eğilimi Resresyon Analizi	70
5.5. Sporcu Kimliği ile Zorbalık Eğilimi Korelasyon Analizi	71
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	73
6.1. Öğrencilerin Sporcu Kimliği Ölçeğine Ait Sonuçlar	73
6.2. Zorbalık Eğilimi Ölçeğine Ait Sonuçlar	76
6.3. Sporcu Kimliğinin ile Zorbalık Eğilimi ölçeklerinin Korelasyon Analizi sonuçları	81
7. KAYNAKLAR	86
8. EKLER	93
9. ÖZGEÇMİŞ	99

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Sporcu kimliği ölçeği “Kolmogorov-Smirnov” normallik ve Gevenirlik analizi	38
Tablo 2.	Zorbalık Eğilim ölçeği “Kolmogorov-Smirnov” normallik ve güvenirlilik analizi	38
Tablo 3.	Katılımcıların Demografik özellikleri	39
Tablo 4.	Öğrencilerin SKÖ ve ZEÖ ölçeği ortalama puan analizi	40
Tablo 5.	Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	41
Tablo 6.	Öğrencilerin yaş değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi	43
Tablo 7.	Öğrencilerin sınıf değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi	45
Tablo 8.	Öğrencilerin sınıf değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	47
Tablo 9.	Öğrencilerin spor türü değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	49
Tablo 10.	Öğrencilerin spor lisanası olma değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	49
Tablo 11.	Öğrencilerin spor branşı değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis H testi analizi	51
Tablo 12.	Öğrencilerin Sahip olduğu klüp değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi	53
Tablo 13.	Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Zorbalık Eğilim alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	55
Tablo 14.	Öğrencilerin yaş değişkenine göre Zorbalık Eğilim ölçeğinin Kruskal Wallis H testi analizi	57
Tablo 15.	Öğrencilerin sınıf değişkenine göre zorbalık eğilim alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi	59
Tablo 16.	Öğrencilerin spor yapma değişkenine göre zorbalık eğilim alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	60

Tablo 17. Öğrencilerin spor yapma değişkenine göre Zorbalık Eğilim alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	61
Tablo 18. Öğrencilerin Lisanslı olma değişkenine göre <i>Zorbalık Eğilim</i> alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi	63
Tablo 19. Öğrencilerin spor branşı değişkenine göre Zorbalık Eğilim alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi	64
Tablo 20. Öğrencilerin Sahip olduğu klüp değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi	69
Tablo 21. Sporcu Kimliğinin Zorbalık Eğilimin Etkisi	70
Tablo 22. Sporcu Kimliğinin alt boyutlarının Zorbalık Eğilimin Etkisi	70
Tablo 23. Sporcu Kimliği ile Zorbalık Eğilimi Korelasyon Analizi	71

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Zorbalık Sürecinde Ortaya Çıkan Roller

8

KISALTMALAR LİSTESİ

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

SKÖ : Sporcu Kimliği Ölçeği

TDK : Türk Dil Kurumu

ZEÖ : Zorbalık Eğilim Ölçeği

1. ÖZET

Bu çalışmanın odak noktası, zorbalık ve akran zorbalığı ile ilişkili faktörleri, spor yapan ve spor yapmayan ortaokul öğrencilerinin sporcu kimliğine ve akran zorbalığına etkisini incelemektir.

Çalışmanın evrenini Elazığ Milli Eğitim’e bağlı ortaokullar oluştururken örneklemini ise 2020-2021 Eğitim döneminde Elazığ Milli Eğitim’de eğitim gören 427 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmada Sporcu Kimliği Ölçeği (SKÖ) ve Zorbalık Eğilimi Ölçeği (ZEÖ) kullanılmıştır. Anket verilerinin SPSS 22 analiz programı ile frekans, yüzde ve anlamlılık tabloları oluşturulmuştur. İkili karşılaştırmalar için Mann Whitney U-testi, ikiden fazla karşılaştırmalar için ise Kruskal Wallis analizi tablolarından faydalanılmıştır. İki ölçeğin birbirine olan etkisini bulmak için ise korelasyon ilişkisinden yararlanılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin sporcu kimlik düzeyi puanları birçok araştırmaya göre düşüktür. Yaş ve sınıf arttıkça sporcu kimliğinin arttığı ve sporcu kimliğinin daha iyi olduğu görülmüştür. *Sporcu kimliğinde* erkek öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu; Spor yapan ve takım sporları yapan öğrencilerin puanının daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin Spor lisansı olma, Kick boks ve futbol yapan öğrencilerin SKÖ puanların daha yüksek olduğu ve görülmüştür.

Öğrencilerin ZEÖ’de erkek öğrencilerin daha yüksek olduğu, 14 yaş öğrencilerin Zorbalık eğilim puanının daha yüksek olduğu ancak *Rahatsız Olmama* eğilimi alt boyutunda 11 ve 12 yaş öğrencilerin rahatsız olmama eğilim puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Rahatsız olmama eğilimi küçük yaşlarda görülürken ileriki yaşlarda bu eğilim azalmaktadır.

Spor yapmayan öğrencilerin ve lisansı olmayan ve bireysel spor yapan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, diğer branş yapan göre öğrencilere göre puanının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sporcu kimliğinin akran zorbalığını %19 oranında azaltıcı bir etkinini olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sporcu kimliği, Zorbalık eğilimi, Zorba, Zorbalık mağduru, Ortaokul öğrencileri

2. ABSTRACT

INVESTIGATION OF ATHLETE IDENTITY AND PEER BULLYING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS WITH AND WITHOUT SPORTS

The focus of this study is to examine the factors associated with bullying and peer bullying, and their effects on the athlete identities of secondary school students who do and do not play sports, and peer bullying.

While the universe of the study consists of secondary schools affiliated to Elazig national education, it is aimed to reach 427 students studying in Elazig National Education in the 2020-2021 education period. In the study, Athlete Identity Scale (SRS) and Bullying Tendency Scale (CIS) were used. Frequency, percentage and significance tables were created with the SPSS 22 analysis program of the survey data Mann whitney u-test was used for pairwise comparisons, and Kruskal Wallis analysis tables were used for more than two comparisons. Correlation relationship was used to find the effect of the two scales on each other.

In the study, the athlete identity level scores of the students are lower than many other studies. It has been observed that as age and class increase, the identity of the athlete increases and the identity of the athlete is formed better. In terms of athlete identity, male students have higher scores; Students who do sports and team sports have higher scores. It has been seen that the students who have a sports license, kickboxing and football have higher SQ scores.

It was seen that the students' BAI was higher than male students, 14-year-old students had a higher bullying tendency score, but 11- and 12-year-old students' non-disturbing tendency scores were higher in the dimension of Do Not Disturb. While the

tendency to not be disturbed is seen at young ages, this tendency decreases in later ages.

It has been observed that the students who are interested in football and tennis have a higher score than the students who do other branches. It is considered that the evaluation of the athletes who are not oriented towards sports training and who are empowered is higher. It is trained with the sports of Running, Kick boxing, Football, Tennis, it is thought that the score evaluated compared to other branches is higher.

It has been achieved with an effect that reduces the peer bullying of the athlete's body by 19%.

Keywords: Athlete identity, Bullying tendency, Bully, Bullying victim, Secondary school students

3. GİRİŞ

En genel haliyle akran yaş grubu arkadaşlarla akraba olan çocuk veya ergenlerde aynı yaş gruplarını ifade eden bir kavram olarak tanımlanmaktadır. TDK'ye göre akran "yaşı, mesleği, sosyal durumu vb. Boydaş, yan, taydaş, gag açısından birbirine eşittir" (1).

Çocukların akranları ile kurmuş oldukları iletişim güçlü bir şekilde olması çocukların gelecekteki olacak yaşamlarından başarıları ile eşgüdümlü olmaktadır. Akranlarla kurulan ilişkilerde paylaşmak, sorun çözmek, baş edebilmek ve farklı düşünme ile alakalı olarak farkında olmadan gelişme yaşamaktadırlar. Genellikle akranlarla kurulan ilişkiler eşit düzeyli olmaktadır. Karşılıklı olarak akran olan bireyler birbirlerinden aynı ölçüde yararlanırlar ve katkıda bulunurlar. Taraflar arasında olan genel güç dengesi çocuğun gelişimi için olumlu olabilecekken, var olan dengenin bozulması tam tersi olumsuz durumlara sebep olabilecektir.

Zorbalığı iyi anlamak için saldırganlık ve zorbalık arasındaki ayrımın iyi yapılması gerekir. Birbirine eşdeğer çocuklar arasında saldırganlık ve şiddet eylemleri görülürken, zorbalık mağdurun korkmasına ve acı çekmesine neden olur. Zorbalık durumunda güçler arasında bir dengesizlik vardır. Mağdur tarafından provokasyon yapılmaz. Güçlü olan zayıf olana baskı uygular. Saldırıları fiziksel, sözlü veya psikolojik olabilir. Genel olarak literatürde 5 farklı zorbalık türü vardır (2):

1. Fiziksel Zorbalık: Dürtme, vurma, kıl çekme, boğma gibi fiillerden oluşur.

2. Sözlü Zorbalık: Alay etme, üzücü isimler kullanma ve dedikodu yapma gibi eylemleri içerir.

3. Duygusal Zorbalık: Lakap takma şantaj, dil, din, ırk, dışlama ve aşağılama gibi nitelikleri küçümseme gibi eylemleri içerir.

4. Cinsel Zorbalık: Röntgencilik, maruz kalma, cinsel saldırı, taciz ve istismar gibi eylemleri içerir.

5. Siber Zorbalık: Twitter, Skype, Facebook gibi sosyal medya ağlarının yaygın kullanımından başlayarak internet ve mesajlar aracılığıyla taciz, dedikodu ve aşağılama gibi eylemleri içerir.

Pek çok farklı tanıma bakıldığında zorbalık, güç dengesi açısından kendilerinden daha az güce sahip olan bireylere avantaj veya zevk elde etmek amacıyla bilinçli olarak bir bireyin veya bireyin yönelttiği bir dizi eylem olarak tanımlanabilir.

Akran zorbalığı ve akran mağduriyeti, dünyanın her yerinde çocukları ve ergenleri etkileyen başlıca sosyal problemlerdendir. Zorbalığın ve akran zorbalığının ciddi sonuçları, son yıllarda medya ve halkın yanı sıra eğitimciler, okul yetkilileri, araştırmacılar, uygulayıcılar ve kanun yapıcılardan önemli miktarda ilgi uyandırmıştır.

'Zorbalık' ve akran şiddeti ile ilgili endişeler, zorbalıkla ilişkili risk faktörlerinin ve bunun öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesine yol açmıştır. Önceki çalışmalar, zorbalık davranışı ile bireysel özellikler (ör. Yaş, cinsiyet, aile, akran ve psikososyal sorunlar) ile doğrudan ilişkilidir. Bir kaç araştırmacı çevre ortamı ve kültürel etkiler gibi zorbalık davranışıyla ilişkili daha geniş düzeyli faktörleri incelemiştir. Etkili zorbalık önleme ve müdahale stratejileri, birden çok bağlamı hedeflemeyi gerektirdiğinden, okulda zorbalık ve akran zorbalığına etki eden ve engelleyen ekolojik sistem düzeylerini anlamak zorunludur (3).

Zorbalık akran ilişkileri hakkındaki bilimsel literatür, zorbalık, taciz ve mağduriyet dahil olmak üzere birkaç farklı terimi kullanır. Bu terimler arasında ince farklılıklar olsa da, hepsi saldırgan veya zarar verme niyetinde olan davranışları ifade

etmek için kullanılır; defalarca ve zaman içinde gerçekleştirilmesi ve güç dengesizliğinin var olduğu kişilerarası bir ilişkide ortaya çıkar (2).

Doğrudan ve dolaylı davranışlar arasında da bir ayrım yapılır. Doğrudan zorbalık, fiziksel ve sözlü saldırıları veya saldırganlığı (tekmeleme, itme, lakap takma) içerirken, dolaylı zorbalık, genellikle üçüncü bir tarafa dayanan, görmezden gelme ve dedikodu gibi davranışları içerir (3).

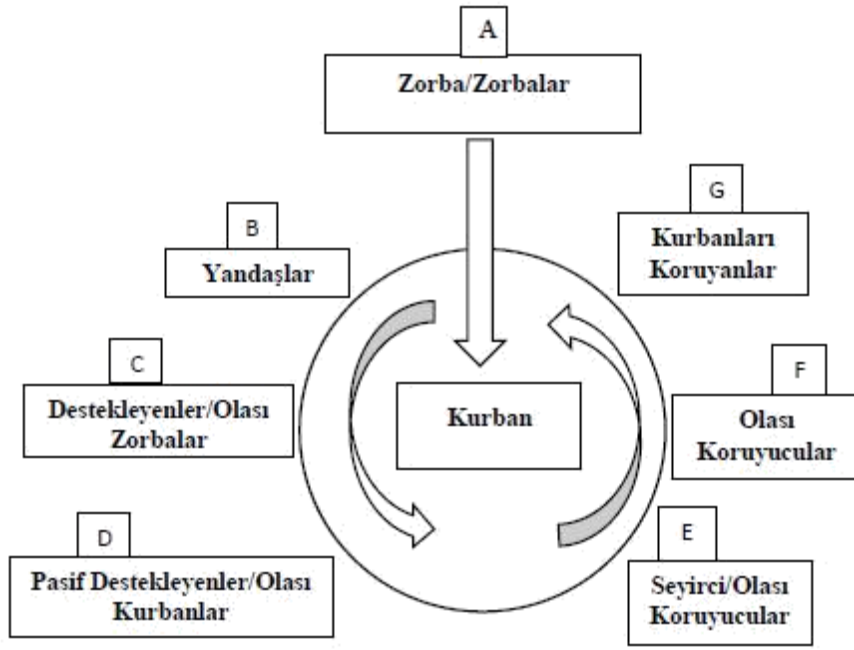
Dolaylı zorbalık, “sosyal bir ilişkiye zarar vermeye yönelik saldırganlık” anlamında ilişkisel zorbalık olarak da adlandırılır.

3.1. Akran Zorbalığı

Akran zorbalığında genellikle dört durumdan bahsedilir. Zorba, mağdur ve seyircidir. Karşı tarafa saldıran kişiler zorba, savunmasız ve sürekli acı çeken mağdur, hem başkalarına saldıran hem de bu saldırılara maruz kalan kişiler zorba-mağdur, onlara karşı hiçbir şey yapmayan ve onlara müdahale etmeyenler seyircidir(4).

Zorbalıklarda diğerlerinin şiddet eylemleri ve rahatsız edici özellikleri yüksek bulunurken, mağdurların daha fazla utangaçlık özelliklerine sahip oldukları görülmüştür. Zorbalar en az sevilen grup arasında yer alırken, mağdurların onlardan daha çok sevilen çocuklar olduğu düşünülmektedir (5).

Akran zorbalığında roller her an değişebilir. Başka bir yerde zorbalığa maruz kalan mağdurlar kendileri için bir mağdur seçebilir ve zorbalık rolüne girebilirler; Bu zorbalık davranışlarına maruz kalmayan ancak onları destekleyenler de yeni zorbalar olarak ortaya çıkabilir. Olweus'un zorbalık sürecinde ortaya çıkan rolleri Şekil 1'de gösterilmektedir (6).

Şekil 1. Zorbalık Sürecinde Ortaya Çıkan Roller (6)

3.1.1. Zorbalık

Kendisinden daha güçsüz insanlara yönelik sürekli ve kasıtlı davranışlardan fiziksel veya psikolojik olarak rahatsız olan kişiye zorba denir (7). 'Zorbalık' kelimesi İngilizce konuşulan ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Zorbalar genellikle şiddet içeren araçları daha fazla kullanır ve şiddete karşı daha olumlu tutuma sahiptir. Zorbaların mağdurlarına karşı öz kontrolleri zayıftır, tepkisel davranırlar ve empati düzeyleri çok düşüktür. Kendi saldırganlık düzeylerinin farkında değildirler ve kendilerine bakışları olumludur (8).

'Zorbalık' terimi ilk olarak Norveç'te zorbalık ve akran zorbalığı konusunda öncü bir araştırmacı olan Daniel Olweus tarafından öne sürülmüştür ve birçok araştırmacı tarafından bir kavram olarak kullanılmıştır (9). Olweus, bir zorbayı ya doğrudan (örneğin, bir başkasını itmek, vurmak, tekmelemek ya da sınırlamak) ya da dolaylı olarak (örneğin, alay etmek, tehdit etmek, isimlendirmek ya da söylentileri

yaymak, korkuya, sinirlenmeye ya da yaralanmaya neden olmak) girişimde bulunmak olarak tanımlar (10).

Zorbalık davranışında bulunan çocukların ebeveynleri ile ilgili yapılan bazı araştırmalara göre; Zorbalar, sert disiplin teknikleri ve bedensel cezalarla yetiştirildi (11).

Dünya Sağlık Örgütü, zorbalık davranışını, fiziksel ve psikolojik güç veya gücün kasıtlı olarak kullanılması, kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir gruba veya topluma karşı tehdit veya fiili olarak veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan yaralama, ölüm, psikolojik zarar veya yoksun bırakmadır. Zorbalık pek çok şekilde işlevselleştirilmiştir ve nasıl kavramsallaştırıldığı araştırmacılara ve ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Smorti ve ark. (12), beş ülkede zorbalığın nasıl tanımlandığını ve kavramsallaştırıldığını karşılaştırdı. Araştırmacılar, ülkeler arasında kayda değer farklılıklar olduğunu bildirildi fakat "zorbalığı" tam ve kesin anlamı belirlemeye yönelik kelime olmadığı sonucuna vardılar. Buna karşılık, ABD'deki bazı araştırmacılar zorbalığı tanımlamaya çalışılmıştır. Örneğin, Smith, ve ark. (13), zorbalığı kendilerini savunamayan daha zayıf mağdurlara karşı tekrarlanan eylemler ve bir tür saldırgan davranışı olarak tanımlamıştır.

Araştırmacılar ayrıca, farklı alt kategorileri kapsayan zorbalık davranışının birkaç ana özelliğini de belirlediler. Araştırmacılar, zorbalığın hem "açık" hem de "gizli" saldırganlık eylemlerini içerdiğini belirtmişlerdir (3).

Griffin ve Gross (14) zorbalık ve saldırgan davranışları reaktif (algılanan bir tehdit edici uyarana karşı bir savunma tepkisi ve buna görünür bir öfke biçimi) proaktif (Başka bir kişiyi etkilemenin veya zorlamanın sebepsiz caydırıcı araçları ve reaktif saldırganlıktan daha hedefe yöneliktir) açık (başka bir bireye veya bir grup bireye

yönelik çatışmacı davranış) ve ilişkisel (birini sosyal bir gruptan dışlamayı, söylentileri yaymayı, sırları saklamayı veya sosyal bir ortamda birini aşağılamayı içeren bir davranış türü) olarak kategorize etmiştir. Başka bir çalışma, punking adı verilen yeni bir zorbalık tipolojisini içermektedir (15). Punking, bir erkek öğrenci tarafından belirli bir erkek öğrenciye / öğrencilere karşı yapılan sözlü ve fiziksel şiddet, aşağılama ve toplum içinde utanç içeren bir uygulamayı ifade eder. Bu terim zorbalıkla eşanlamlıdır ve en çok liseli erkekler arasında kullanılır.

3.1.2. Mağdurlar

Mağdurlar, zorbalığa maruz kalmış kişilerdir. Onları pasif ve kışkırtıcı mağdurlar olarak sınıflandıran Olweus; pasif mağdurları değersiz ve bireysel olarak güvensiz olarak sınıflandırdı. Bu mağdurlar aynı zamanda itaatkâr mağdurlar olarak adlandırılırken, kırılgan yapıya sahiptirler. Kışkırtıcı mağdurlar; Pasif mağdurlardan farklı olarak çabuk sinirlenen, çabuk tepki veren, savunma davranışları başlatan ve kavga başlatan mağdurlardır (16).

Mağdurlar arkadaş edinmekte büyük zorluk çekiyor. Sosyal ve duygusal uyumları zayıf olduğu için genellikle okulda dışlanırlar ve yalnız seyahat ederler (17). Mağdurların diğer çocuklara göre fiziksel olarak zayıf, düşük özgüvenli, daha duyarlı, endişeli, mutsuz ve çekingen olduklarına inanılır (18).

Pasif mağdurlar arasında utangaç, duyarlı, güvensiz ve aşırı korunan çocuklar yer alırken, zorbalığa ağlayarak veya kaçınarak tepki veren çocuklar bu durumdan daha çok etkilenmektedir.

3.1.3. Zorbalar-Mağdurlar

Zorbalık davranışlarına maruz kalan ve bu tür davranışları da uygulayan kişiler zorba mağdur statüsündedir (4). Zorbalığa uğrayan (mağdur) aynı zamanda potansiyel bir zorba olarak da kabul edilebilir. Zorbalık mağdurları, zorbalığa uğramalarına rağmen kendilerinden daha zayıf olan akranlarına karşı saldırganlaşan mağdurlardır (19).

Kışkırtıcı mağdurlar pek bilinmiyor. Agresif davranışlarda bulunurlar. Genellikle ergenler güçlü akranları tarafından zorbalığa uğrarken, kendilerinden daha zayıf olanlar zorbalığa uğrar. Bazen çevrelerindeki insanları o kadar kışkırtırlar ki öğretmenleri bile zorbalığa uğramayı hak ettiklerini düşünür ve onları gerçek mağdur olarak görmezler (10).

Bununla birlikte, zorba mağdurlar olarak da bilinen provokatif mağdurlar sevilmiyor ve diğer mağdurlardan daha büyük risk altında olduğu düşünülüyor. Zorba mağdurlar genellikle son derece hareketlidir. Dikkat problemleri yaşarlar, sinirlerini kontrol edemezler, çabuk sinirlenirler, çoğu zaman sinirlenirler ve aceleci olurlar (6).

3.1.4. Seyirci

"Seyirci" terimi, bir izleyici, gözlemci, tanığı ve yoldan geçen kişiyi ifade eder (20). Zorbalıkta izleyici kavramını ilk kez ortaya atanlar Salmivalli ve arkadaşlarıdır. Zorbalık döngüsünde, yalnızca zorbalar ve mağdurlar değil, döngüdeki tüm insanlar bir rol oynar. Bu gruptaki öğrenciler zorbalığın önlenmesinde hayati öneme sahiptir. Bu öğrenciler Okuldaki öğrenciler, zorbalığın okul tarafından kabul edilen bir davranış olduğunu düşünmektedir. Okuldaki yetişkinlerin bu zorbalığı durduramayacağını veya durduramayacağını düşünüyor. Ayrıca farklı rollerde

zorbalığa katılabilir. Seyirci öğrencileri iki gruba ayırabiliriz. Zorbalığı durdurmaya çalışanlar ve zorbalığı önlemek için hiçbir şey yapmayanlar (6).

Araştırmalar özellikle zorba-mağdur ikilisini incelemiştir. Bununla birlikte, araştırmalar, çoğu gencin ne 'saf zorba' ne de 'saf mağdur' olduğunu ileri sürmektedir. 'Dışarıdan bakan' (yani dahil olmayanlar) veya 'savunucu' (yani mağdurlara yardım edenler) olarak nitelendirilen seyircileri dahil ederek zorbalık mağduriyeti dinamikleri belirtmişlerdir. Okulda zorbalık meydana geldiğinde, bazı öğrenciler doğrudan olaya dahil olurken diğerleri olaya tanıklık etmektedir (9).

Genel olarak bu grup, zorbalığa maruz kalmayan, hareket etmeyen, izlemeyen veya zorbalığa müdahale etmeyen bireyler grubudur. Literatürde en az göze çarpan grup gibi görünüyor. Zorbalığa katılmayan öğrencilerin daha popüler olduğu ve ortalama bir sosyal statüye sahip olduğu, reddedilme ve yalnızlık düzeylerinin diğer zorbalık durumlarına göre daha normal olduğu görülmüştür (21). Katılmayanlar da zorbalık davranışından olumsuz etkilenir. Öfke, intikam ve çaresizlik duyguları yaşarlar. Geceleri kâbus görmekten ve bir gün kendilerinin mağduru olmaktan, kendilerine de gelebileceklerinden korkarlar. Birçoğu bir şeyleri durduramadığı için suçlu hissediyor; Ancak öte yandan mağdura nasıl yardım edeceklerini bilmiyorlar (22).

Seyirciler zorbalık durumlarında birden fazla rol oynar. Seyirciler mağdura yardım etmeden durmak ve kavgaları izlemek olarak tanımlanır. Genellikle zorbayı teşvik ederek kavgaları izlemekten hoşlanırlar. Ayrıca bir yetişkin gelirse onları uyararak zorbaya yardım ederler. Aksine, bazı seyirciler mağdura sempati duyar ve zorbalığı onaylamaz. Bu tutumlar yaşa ve cinsiyete göre değişiklik gösterir. Yaş açısından bakıldığında, çocukların zorbalığa karşı olumsuz tutumları yaşlandıkça

azalmaktadır. İronik bir şekilde, daha büyük çocukların da mağdurları destekleme olasılığı, kendi çocuğunuzdan daha fazladır. Cinsiyet açısından, kadınlar daha çok empatik ve mağdurları desteklerken, erkekler mağdurların 'onlara olanları haksız çıkardıklarına' inanırlar (23). Seyirciler zorbalık dinamiklerinde önemli bir rol oynasa da bu kişilerin rolüne ilişkin fazlaca çalışma yoktur.

3.2. Akran Zorbalığı Rollerinin Özellikleri

3.2.1. Mağdurların Bireysel Özellikleri

Zorbalık tanımına giren eylemlere maruz kalan bireylere mağdur denir. Mağdur öğrencilerin özellikleri incelendiğinde zorba öğrencilerin özellikleri ile sadece mağdurların farklı özellikleri ile benzerlikler göstermektedir. Mağdur olarak adlandırılan grup, farklı çalışmalarda farklı sayıda alt sınıflamayla ele alınmaktadır. Gruplamalara bakıldığında, pasif olarak zorbalığa uğrayan ancak zorbalığa uğramayan öğrenciler, diğer grup ise bazen zorbalığa, bazen de kendilerine zorbalık yapan öğrenci gruplarını temsil etmektedir. Bu grupta yer alanlar “zorba/mağdur” olarak tanımlanmaktadır. Mağdurlar fiziksel olarak daha küçük ve diğer çocuklardan daha zayıf. Ancak bazı bulgular, çocuğun kilo, kıyafet ve gözlük kullanma gibi özelliklerinin mağdur olmakla önemli ölçüde ilişkili olmadığını ortaya koymaktadır (24).

Psikolojik olarak, mağdurlar endişeli, çekingen, yardım arayan, özsaygısı düşük olan itaatkâr insanlardır. Uyum sağlamada güçlük ve yoğun aşağılık duygusu yaşarlar (25). Nansel vd. (26) tarafından yapılan bir çalışmada, mağdurların sosyal ve duygusal uyumlarının zayıf olduğu, arkadaş edinmede daha fazla güçlük çektikleri, akranlarıyla çok sınırlı ilişkileri olduğu ve okulda daha az arkadaşı olduğu görülmüştür. Zorbalığa maruz kalan çocuklar, yeni arkadaş edinmede zorlandıklarını,

karşı cinsten arkadaşlarla iletişim kurmada güçlük çektiklerini ve okulda kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir (27).

Ayrıca kekeme çocuklar, engelli çocuklar, özel eğitime gereksinim duyanlar, çocuk istismarına uğrayanlar da zorbalığa uğramada kolay hedef olabilmektedirler. Mağdurlarda takıntılı davranışlar, depresyon sosyal fobi, konsantrasyon eksikliği, uyku sorunları gibi psikolojik problemler, mide ve baş ağrısı gibi fiziksel sağlık problemleri görülebilmektedir. Zorbalığa maruz kalmak okulu sevmeme, devamsızlık yapma, okuldan kaçma veya okulu terk etme gibi birçok probleme neden olabilmektedir (28).

Mağdur olan gençler fiziksel olarak daha zayıf olarak algılanma ve mağdur olmayanlara göre daha az arkadaşına sahip olma eğilimindedir. Gey, lezbiyen veya biseksüel, heteroseksüel ergenler akranlarından daha fazla mağdur olurlar. Aşırı kilolu ve obez ergenler, özellikle kadınlar arasında normal kilolulara göre daha fazla tacize uğrarlar (29).

Avustralya'da yapılan bir çalışma, orta ergenlik dönemindeki mağduriyetlerin, temel sağlık durumunu etkileyerek, daha sonraki ergenlik döneminde daha kötü fiziksel sağlığı öngördüğünü bulmuştur (30). Zorbalığın psikososyal sonuçları da önemlidir: zorbalığın mağdurları artan depresyon, intihar düşüncesi ve yalnızlık oranlarını bildirmişlerdir. Özellikle bir çalışma, orta ergenlik döneminde defalarca zorbalığa maruz kalan gençlerin, genç yetişkinler olarak, zorbalığa uğramayanlara kıyasla, başlangıçta duygusal sağlığı kontrol eden ve genç yetişkinler olarak mağdur statüsünü kontrol edenlere kıyasla, daha düşük özsaygı ve daha yüksek depresif belirtilere sahip olduğunu göstermiştir. Mağduriyetin akademik başarı için de etkileri vardır. Akran tacizi yaşamak, daha düşük notlar, okulu sevmeme ve devamsızlık ile

ilişkilendirilmiştir. Buna ek olarak, çocuk veya ergen olarak mağdur olan gençlerde, zorbalığa hiç karışmayanlara kıyasla şiddetle ilişkili davranış oranları artmıştır (31).

3.2.2. Zorbaların Bireysel Özellikleri

Zorba öğrenciler saldırgan davranırlar, çabuk sinirlenirler (27), kendilerine benzeyen kabadayılar alırlar (28). Davranış sorunları vardır ve genellikle yalanlara başvururlar. Hırsızlık ve silah taşıma gibi suçlara karışabilirler. Zorbalık durumundaki ergenler, zorbalığa hiç katılmayanlara göre daha fazla alkol, sigara, bilgisayar oyunu ve cinsel aktivite bağımlılığına sahiptir (27). Depresyon, intihar düşünceleri, yeme bozuklukları gibi psikiyatrik sorunlar yaşarlar. Zorbalar, mağdurlardan daha yaşlı ve güçlüdür ve daha dışa dönüktür. Zorba öğrenciler, en çok vakit geçirdikleri ve iyi tanıdıkları öğrencilere zorbalık yaparlar (22). Eleştiriyi kabul etmekte güçlük çekerler, ilgi odağı olmak isterler.

Zorbalar yalnızken kişiler arası becerilerde zayıf olsalar da, bir gruba katıldıklarında veya çetelerinin başında olduklarında parlak, güçlü, harekete geçirici ve karizmatik olabilirler. Ancak akranları tarafından sevilmiyorlar, sandıkları kadar popüler değiller, kendilerini destekleyen birkaç arkadaşla küçük gruplar oluşturuyorlar. Sosyal becerileri düşük insanlardır ve problem çözme konusunda empati kurma becerisinden yoksundurlar (32). Yapılan bir araştırmada kadınların zorbalık yaptıklarında kendilerini kötü hissettikleri, erkeklerin ise daha iyi hissettiği hatta bunu eğlenceli bulduğu tespit edilmiştir (24). Kendi sorunlarını dışsallaştırma eğilimindedirler. Akademik başarısı diğer öğrencilerden daha düşük. Okul kurallarına uymama, kopya çekme, okuldan kaçma gibi davranışlar görülebilir. Okula uyum zayıftır ve ödev yapmada sorun yaşarlar (28).

Zorbalık davranışları sergileyen gençler, daha yüksek düzeyde genel davranış sorunlarına sahip olma eğilimindedir ve silah taşıma ve sık sık kavga gibi şiddetle ilişkili davranışlarda bulunma olasılıkları daha yüksektir. Bu ilişkiler yetişkinliğe kadar devam etmesi olağandır. Örneğin, Olweus eski zorbalar üzerinde çalıştı ve 24 yaşında suç davranışında 4 kat artış bulmuştur. Zorbaların yüzde altmışı bir mahkumiyet,% 35 ila 40'ı 3 veya daha fazla mahkumiyete sahipti(10).

Zorbalık davranışı faillerinin, depresyon da dahil olmak üzere zorba olmayanlara göre önemli ölçüde daha kötü psikososyal sonuçlara sahip olduğunu belirtmek önemlidir. En kötü psikososyal işleyiş, hem zorbalık yapan hem de başkaları tarafından zorbalığa uğrayan gençler tarafından kanıtlanabilir (33).

3.2.3. Zorbalık Davranışıyla İlişkili Çevresel Faktörler

Zorbalar/mağdurlar genellikle sorunlu ailelerden gelmektedir (27). Bu çocuklar genellikle ebeveynlerini tutarsız (aşırı korumacı veya ihmalkar vb.) Ve bazen istismarcı olarak tanımlarlar ve ailelerinin samimiyet ve sıcaklık seviyelerinin ve ebeveynlik becerilerinin düşük olduğunu ifade ederler. Zorba/mağdur öğrencilerin anneleri, zorba, mağdur ve görgü tanığı olan öğrencilerin annelerine göre daha az eğitim almaktadır (27).

Zorbalar/mağdurlar duygusal olarak dengesizdir, kolayca kıskırtır ve başkalarını kolayca kıskırtır. Hiperaktivite, konsantrasyon güçlüğü, anksiyete bozukluğu ve mide ağrısı gibi psikosomatik belirtiler görülebilir. Ele alma stratejileri ve problem çözme becerileri zayıftır. Zorba / mağdur çocuklar, zorbalıklardan daha çok reddedilmekte ve arkadaşlıklarında daha fazla sorun yaşamaktadır (34). Ayrıca zorba / mağdur ergenlerin okula devamsızlığı yüksek ve akademik başarıları düşüktür.

Ergenlikte saldırgan davranışın gelişmesiyle çeşitli sosyo-çevresel faktörler ilişkilendirilmiştir. Ebeveynlerle düşük katılım, düşük ebeveyn sıcaklığı, düşük aile uyumu ve tek ebeveynli aile yapısı gibi genel aile özelliklerinin gençler arasında daha fazla zorbalıkla ilişkili olduğu bulunmuştur (30). Çocukluk deneyimleri, şaplak ve diğer fiziksel disiplinler, tutarsız cezalandırma, aile içi şiddet, kardeşler tarafından zorbalık ve / veya mağduriyet gibi saldırganlıkla daha fazla ilgilidir ve babanın zorbalık öyküsü de zorbalık davranışıyla pozitif olarak ilişkilidir (35).

Zorbalık davranışı üzerindeki akran etkilerini inceleyen çalışmalar, akran ağları içinde artan saldırgan davranışın, artan zorbalık davranışı ile ilişkili olduğu sonucuna varmıştır (36). Çok seviyeli uzunlamasına bir çalışma, saldırgan davranışın başlangıç seviyelerini kontrol ettikten sonra, arkadaşlık grupları içinde zorbalık ve kavga etmenin, zaman içinde hem erkekler hem de kadınlar için bu davranışları önemli ölçüde öngördüğünü belirledi (37).

Gençlerin sosyal bağlamının ek özellikleri de zorbalık davranışına katkıda bulunabilir. Örneğin, mahalle güvenliği kaygıları artan zorbalık davranışıyla pozitif olarak ilişkilendirilirken, olumlu yetişkin rol modellerine sahip olmak daha az zorbalık davranışı ile ilişkiliydi (37).

3.3. Okulda Şiddet ve Zorbalık

Şiddet, dar anlamda, düşmanlık ve öfke duygusuyla başka bir kişiye veya nesneye zarar vermek amacıyla başka bir kişiye veya nesneye saldıran bir kişi olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise şiddetin tanımını daha geniş bir şekilde ve "yaralanma, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişimsel bozukluklar veya bireyin mahrumiyetiyle sonuçlanabilecek tehdit veya fiziksel güç kullanımını olarak tanımlanmıştır (38).

Şiddet, toplumun her kesiminde her geçen gün artan, bireylerin ve toplumun hayatını olumsuz etkileyen bir sorundur. Son yıllarda okullarda şiddet her geçen gün artmaktadır. Okullardaki suçlar ve şiddet eylemleri öğrencilerin beden, ruh ve ruh sağlığını tehdit etmektedir (39).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda ergenlerin en çok okulda şiddete maruz kaldığı veya buna tanık olduğu görülmektedir. Gençler arasında artan şiddetin azaltılmasına yönelik programların geliştirilmesi için şiddetin nedenlerini ortaya çıkaracak çalışmalara ihtiyaç vardır. Öncelikle akranlarına göre daha yüksek düzeyde şiddet içeren davranış sergileyen ergenlerin özelliklerini bilmek gerekir (40).

Çeşitli araştırmalardan elde edilen bulgular, ergenlerin özellikle okullarda yaygın olarak zorbalık yaşadıklarını göstermektedir. Bosworth, ve ark. (41), altıncı ila sekizinci sınıf 558 öğrencisi arasındaki zorbalık davranışını incelemiştir. Öğrencilerin % 81'inin akranları tarafından mağdur edildiğini ve % 7,7'sinin okulda sık sık birine zorbalık yaptığını bildirmişlerdir. Bir okul bölgesindeki 4263 okul öğrencisinden oluşan Haynie ve ark. (42) araştırması, öğrencilerin % 24.1'inin bir yıl içinde en az bir kez sınıf arkadaşına veya akranına geçen yıl % 44,6'sı en az bir kaç kez zorbalığa uğradığını bildirdi.

Zorbalık, ilkokul çağındaki çocuklar arasında da ciddi bir sorundur. Orpinas, Horne ve Staniszewski'nin (43) büyük bir devlet ilkokulunda bir zorbalık önleme programının geliştirilmesini ve değerlendirilmesini açıklayan çalışmasında, anaokulundan ikinci sınıfa kadar çocukların % 32'sinin en az biri okulda agresif davranış sergilediğini bildirdi. 3.-5. sınıftaki çocuklar arasında, % 80'i tek bir saldırgan davranışta bulunmuş ve % 28'i on veya daha fazla saldırgan davranışta bulunmuştur. Zorbalık yaygınlığı tüm eğitim düzeylerindeki çocuklar için yüksektir.

Pişkin ve Ayas (24) tarafından yapılan çalışmada, zorbalık olaylarının sadece erkek öğrencilerin bulunduğu meslek liselerinde daha sık görülürken, sadece kadınların bulunduğu kadın meslek liselerinde çok nadir grldğu tespit edilmiştir. Anadolu liselerinde diğer liselere göre zorbalık daha az görülmektedir. Delfabro vd. (44), yaptıkları çalışmada, tek bir cinsiyetin egemen olduğu devlet okullarında okuyan erkek öğrencilerin zorbalığa maruz kalma oranı kadınlara göre daha yüksektir ve kadınların, karma eğitimin olduğu özel okullarda zorbalık davranışlarına maruz kalma olasılıkları daha yüksektir. Araştırma sonuçlarına göre zorbalık olaylarının artmasında veya azalmasında okul farklılıklarının önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

3.4. Zorbalık Davranışı Risk Faktörleri

3.4.1. Yaş

Zorbalık davranışına ilişkin anlayışımızda gençlik özelliklerini değerlendirmek önemlidir. Yaş, cinsiyet ve ırk / etnik köken gibi sosyo-demografik özellikler sıklıkla incelenen okuldaki zorbalık davranışının yordayıcılarıdır. Bazı araştırmacılar, ortaokul yıllarında zorbalık sıklığının arttığını ve lise yıllarında azaldığını bulmuştur (3). İlkokul ğrencilerinin büyük öğrencilerden tarafından daha fazla mağdur edildiğini belirtmiştir (45). O'Connell ve ark.(46) oyun alanındaki zorbalık olaylarını araştıran alışması, 4-6. Sınıflar erkek ğrencilerin 1-3. Sınıflar erkek öğrencilerine göre zorbalığa katılma oranlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmalardan elde edilen bulguların gösterdiği gibi, ortaokul ğrencilerinin neden ilkokul öğrencilerine göre zorbalık eğilimlerinin daha yüksek olduğu ve okullarını güvensiz olarak algılarını daha yüksek olduğuna belirtmektedir (47). İlkokuldan ortaokula geçiş yapan öğrenciler için saldırgan davranışları göstereceği kritik bir dönemdir. Bir

araştırmada ise, ortaokul öğrencilerinin ilkokul öğrencilerine göre daha az fiziksel, sözlü ve ilişkisel mağduriyet bildirdiklerini buldu (48).

3.4.2. Cinsiyet

Pek çok araştırma, erkeklerin kadınlara göre zorbalığa daha fazla girdiklerini bildirmektedir. Araştırmalarda erkeklerin doğrudan zorbalığın mağdurları ve failleri olduğunu, kadınların ise dolaylı zorbalığa (ör. Sosyal reddetme, ilişkisel saldırganlık) maruz kaldığını göstermiştir (48). İlginç bir şekilde, bazı araştırmalarda, saldırganlığın yalnızca bir kadın saldırganlık biçimi olmadığını ve saldırganlıkta çok az cinsiyet farklılığı olduğunu da bulmuştur (49). Yapılan bir meta-analiz, dolaylı saldırganlığın ölçülerinde ihmal edilebilir cinsiyet farklılıklarını gösterdi (50). Araştırmacılar, zorbalık davranışında cinsiyet farklılıkları hakkında herhangi bir sonuca varılmaması konusunda uyarmakta ve cinsiyetin zorbalık davranışı için önemli bir öngörü olamayacağını ileri sürmektedir (51).

Son yıllarda akademisyenler ayrıca cinsiyet ve cinsel zorbalık davranışı arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve kadınların cinsel zorbalık mağduriyeti riski altında olduklarını bulmuşlardır (52). Shute vd. (52), kadınların erkek çocuklar tarafından zorbalık mağduriyeti deneyimlerinin doğası gereği cinsel olup olmadığını incelemiştir. Araştırmacılar, kadınların erkekler tarafından mağdur edilmesinin gündelik bir olay olduğunu ve davranışların doğası gereği ezici bir çoğunlukla cinsel olduğunu, fiziksel (doğrudan) yerine sözlü (dolaylı) olduğunu buldular. Feminist teorisyenler, erkeklerin daha saldırgan cinsiyet olarak görülmesi nedeniyle, zorbalık üzerine yapılan araştırmaların çoğunun erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde saldırgan davranış sergilediğini ortaya çıkardığını iddia ediyorlar (51). Feminist teorisyenler, erkek gençlerin, kadın akranlarını, istedikleri veya dahil oldukları cinsel eylemler

hakkında tartişmalar yoluyla nesneleştirerek toplumsal cinsiyete dayalı tacizde bulunduklarını da savunurlar (53).

3.4.3. Irk / Etnisite

Yapılan çalışmalarda, okuldaki ırk/etnisite ve zorbalık davranışı arasındaki ilişkiyi de araştırdı. Irk / etnik azınlık statüsüyle ilişkili zorbalığın, okula uyum ve zihinsel sağlık sorunları olasılığını artırdığı bulunmuştur (54).

3.4.4. Sağlık Durumu

Gençlerin sağlık durumu aynı zamanda okuldaki zorbalık konusundaki deneyimlerini geliştirebilir veya azaltabilir. Kanada okullarında temsili 5749 erkek ve kadından oluşan bir rneklemele yapılan bir çalışmada, aşırı kilolu ve obez gençlerin normal kilolu öğrencilere göre diğer öğrencilere zorbalık yapma olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur (29). Diğer alışmalar da her iki cinsiyetten fazla kilolu ve obez gençlerin okulda akran zorbalığı riskinin arttığını bildirmektedir (55). Griffith ve ark. (56) İngiliz okullarındaki obez erkek çocuklarının zorbalığın hem mağdurları hem de failleri olma olasılığının önemli ölçüde daha yüksek olduğunu, obez kadınların ise mağdur olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular, obezitenin okuldaki zorbalık davranışı için önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. Ancak bilgimize göre, ABD'de obezite ve zorbalık gibi sağlık koşulları arasındaki ilişkiyi inceleyen bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmamıştır.

3.4.5. Depresyon ve Kaygı

alışmalar sürekli olarak, depresyon ve anksiyete gibi psikososyal sorunların hem erkek hem de kadın zorbalık mağdurlarının yaşadığı yaygın semptomlar olduğunu

bildirmektedir. İlginç bir şekilde, Klomek ve diğeri, (57) zorbalık mağduriyetinin yordayıcıları olarak depresyon ve anksiyeteyi incelemişlerdir. Hollanda'daki 1118 okul çağındaki çocuk arasında sağlıkla ilgili semptomlar ile zorbalık mağduriyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen Fekkes ve arkadaşlarının (58) çalışması, depresif semptomları olan çocukların akranlarını mağdur olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Araştırmacılar, depresyon veya anksiyetesi olmayan çocuklardan daha savunmasız göründüklerinden, depresif davranışları olmayan çocukların zorbalık mağduriyeti için kolay bir hedef haline getirebileceğini teorileştirdiler. Araştırmacılar, depresyon ve anksiyetenin okulda akran zorbalığının önemli habercileri olmadığını buldular (57, 58).

3.4.6. Öğrenme / Gelişimsel Engeller

Araştırmalar, öğrenme ve gelişimsel engelli gençlerin akran zorbalığına maruz kalma riski altında olduğunu gösteriyor. Rose vd. (59) engelli çocukların ve ergenlerin çok pasif olabildikleri veya zorbalık davranışını pekiştirebilecek tepkiler gösterebildikleri için okulda mağduriyet yaşadıklarını iddia etmektedir. Kaukiainen vd. (60) ise, engelliliğin mağduriyetle ilişkili olmadığını öğrenirken, zorbalık suçunun olduğunu bildirmiştir. Araştırmacılar, öğrenme bozukluğu olan çocuk ve ergenlerin sözlü ve sözlü olmayan iletişimi yorumlamakta güçlük çektiklerini ve akran ilişkilerini etkin bir şekilde müzakere etme yeteneklerini engelleyebilecek zayıf sosyal becerilere sahip olduklarını varsayıyorlar. Bu, saldırgan davranış eğilimlerinin kullanılmasına yol açabilir. Ancak Marini ve ark. (61), zorbalık olaylarının raporlarını engelli gençler için tespit etmenin zor olduğunu, çünkü bu gençlerin istismar farkındalığı ve müdahale bilgilerini alma olasılığının daha düşük olduğunu ve bu da zorbalığın tespit edilmesini ve raporlanmasını büyük bir endişe haline getirdiğini belirtmektedir.

3.4.7. Zeka

Sınırlı sayıda araştırma bulgusunun gösterdiği gibi, zekanın zorbalık davranışıyla da ilişkili olduğu bulunmuştur. İngiltere'deki 1016 okul çocuğundan oluşan bir örnekleme, Woods ve Wolke (62) akademik olarak yüksek başarılı öğrencilerin akranlarından ilişkisel saldırganlık (örneğin, sosyal dışlanma) yaşama riskinin yüksek olduğunu bildirmiştir. Ancak araştırmacılar, yüksek akademik başarı ile fiziksel saldırganlık arasında hiçbir ilişki bulamadılar. Peterson ve Ray (63) ayrıca, on bir Amerikan okulunda entelektüel olarak yetenekli 432 sekiz sınıf öğrencisinden oluşan bir örnekleme, bu gençlerin % 67'sinin çoğunlukla görünüşleri ve zekaları nedeniyle isim takmayı deneyimlediğini bulmuşlardır.

3.4.8. Yoksulluk Durumu

Yoksulluk durumunun, düşük gelirli topluluklarda şiddete maruz kalma için bir risk faktörü olduğu bulunmuştur. Bu araştırmalar, yoksul gençlerin okulda akran şiddetine maruz kalma olasılığının daha muhtemel olduğunu ortaya koymuştur. Düşük gelirli gençlerin akran saldırganlığına karşı olumlu tutumlara sahip olma olasılığı daha yüksektir (64).

3.4.9. Aile –Çocuk İlişkileri

Çok az çalışma, ebeveyn-genç ilişkileri ve gençler arasında zorbalık davranışları arasındaki ilişkide farklılıklar bulmuştur. Ebeveyn-genç ilişkileri ve zorbalık arasındaki ilişki kadın ve erkek çocuklar için farklılık gösterebilir. Örneğin, anne erkeklerde özerkliğin veya bağlılığın gelişmesine engel olursa gençliğin mağdur olma olasılığı yüksektir (65). Aşırı korumacı anneleri olan erkek çocukların, yeni durumları tek başlarına veya akranlarıyla keşfetme ve deneyimleme güçlüğü nedeniyle

akranları tarafından mağdur edilmesi muhtemeldir. Olumsuz deneyimlerden korunaklı oldukları için, çatışmaları ele almak ve çözmek için gerekli beceriler geliştirilmemiştir. Akran gruplarında statülerini elde etmek ve sürdürmek için gerekli bir özerklik duygusu geliştiremeyen erkek çocuklarının, sonuç olarak akranları tarafından zorbalığa uğraması ve reddedilmesi muhtemeldir. Öte yandan, anneleri duygusal olarak istismarcı, düşmanca ve mesafeliyse kadınlar muhtemelen zorbalığa uğrayabilir. Bu kadınlar, anneleri sağlıklı kişilerarası becerileri modelleyemedikleri için uygun sosyal becerileri öğrenmekte zorluk çekiyorlar. Zayıf duygusal düzenleme ve iletişim sorunları nedeniyle mağdur olurlar (65).

Bakıcılara bağlanmanın kalitesinin daha sonraki yıllarda kişilerarası ilişkilerini etkilediğini varsayan bağlanma teorisi, ebeveyn-genç ilişkisinin ve etkileşiminin eksikliğinin zorbalık davranışını neden etkileyebileceğini açıklayabilir. Ebeveynleriyle güvenli bağları olan küçük yaştaki çocuklar, başkalarıyla daha olumlu ilişki kurabilirler (66). Bakıcılarıyla güvenli bağları olmayanlar çocuklar sosyal beceriler zayıftırlar, bu da akran çatışmalarına ve akran reddine neden olabilir. Güvenli bağlanma eksikliği, çocukluk döneminde okuldaki saldırgan davranışlar gibi sorunlu davranışlara da yol açabilir (65).

3.4.10. Aile İçi Şiddet

Nispeten az sayıda bilim adamı, akran çatışmaları için bir risk faktörü olarak aile arası şiddete tanık olmaya ışık tutmuştur. Bu araştırmalar, evde aile içi şiddete maruz kalan gençlerin okulda zorbalığın mağduru olduklarını ortaya koydu. Aile içi şiddet ve zorbalık arasındaki ilişkiyi İtalyan gençlerinden bir örnekleme araştıran çalışması, ebeveynleri arasında şiddete tanık olan hem erkek hem de kadınların akranlarına zorbalık yapma olasılıklarının önemli ölçüde daha yüksek olduğunu

bulmuştur. Yaşları 6-13 arasında değişen 112 çocuktan oluşan toplum temelli bir örneklem kullanan Bauer ve ark. (67) çocukluk davranışları ile evde yakın partner şiddetine maruz kalma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçları, evde ebeveynler arası şiddete tanık olan çocukların okulda zorbalığın mağduru olma riskinin arttığını göstermektedir. Ebeveynler arası şiddet ve zorbalık davranışı arasındaki ilişki, çocukların davranışları gözlem ve rol modelleme yoluyla öğrendiklerini iddia eden sosyal öğrenme teorisi ile açıklanabilir. Çocuklar, aile içindeki şiddeti gözlemleyerek akranlarıyla etkileşim kurmanın meşru yolları olarak zorbalığı ve saldırganlığı kabul etmeyi öğrenebilirler.

3.4.11. Akran İlişkileri

Ergenlik, arkadaşlıkların ve akran desteğinin gerekli olduğu bir dönemdir. Ergenler ebeveynlerinden bağımsızlık isterler ve sosyal destek için arkadaşlarına ve akranlarına yönelirler. Bu nedenle, olumsuz akran ilişkileri ve akran desteği eksikliğinin zorbalık davranışı için önemli risk faktörleri olması şaşırtıcı değildir. Araştırmacılar, zorbalığın bir grup süreci olduğunu savunuyorlar ve akran grubu düzeyini hedefleyen zorbalığı önleme ve müdahale programları çağrısında bulundular (68).

Akran kabulü, popülerlik ve arkadaşlıklar ergenler için çok önemlidir. Akran kabulü ve sosyal desteği düşük olan gençlerin zorbalık mağduru olma riskinin arttığını bulan Demaray ve Malecki (69) tarafından belirtildiği gibi, akran kabulü, akran zorbalığına karşı koruyucu bir faktör olarak kabul edilmektedir. Akran kabulü ve sosyal desteğe ek olarak, arkadaşlığın kalitesi bir başka önemli faktördür; pozitif arkadaşlıklar, akran zorbalığına karşı etkili tampon görevi görebilir, akranlarının mağdurlara yönelik olumsuz tutumlarının özellikle erkekler arasında zorbalık

davranışıyla önemli ölçüde ilişkili olduğunu bulmuştur; ancak arkadaşlıklar mağduriyete karşı koruma sağlayabilir. En iyi arkadaşı olmayan gençlerin okulda akranları tarafından zorbalığa uğrama riski yüksek olduğunu bildirmektedir (37).

Akran grubu ilişkisi ve etkileri de ergenlik döneminde önemlidir. Akran grupları, cinsiyet, ırk ve davranış benzerliklerine dayalı olarak oluşur ve akran etkileri, zorbalık davranışını geliştirmede veya engellemede önemli bir rol oynar. Diğer öğrencilere zorbalık yapan akranlarıyla ilişki kuran gençlerin zorbalık davranışına girme olasılığı yüksektir (37).

3.4.12. Okula Bağlılık

Okula bağlılık (okula aidiyet duygusu) ile zorbalık davranışı arasındaki ilişki de incelenmiştir. Araştırmalar, sürekli olarak, gençlerin okula bağlı olma duygusunun, akran saldırganlığı, şiddete maruz kalma ve madde kötüye kullanımı gibi olumsuz sonuçların riskini azaltabileceğini bulmuştur. Okula bağlılık düzeyi düşük olan gençlerin zorbalık ve akran zorbalığına dahil olma olasılıkları önemli ölçüde daha yüksekti (70).

3.4.13. Okul Çevresi

Okul ortamı, öğrencilerin saldırganlığa karşı tutumlarının, yetişkin rol modellerinin ve kişilik özelliklerinin zorbalık davranışına nasıl katkıda bulunduğunu dikkate almak açısından da önemlidir. Zorbalık mağduriyeti ile ilgili olarak okul ortamı ve okul güvenliği de önemli miktarda araştırma ilgisi çekmiştir. Bu çalışmalar sürekli olarak, olumsuz okul çevresel faktörlerinin (yetişkin izleme düzeylerinin düşük olması) zorbalık sıklığını artırabileceğini ve öğrencilerin okullarında kendilerini güvende hissetme olasılıklarını azaltabileceğini bildirmektedir. Okul çevresi hakkında

olumlu algılara sahip gençlerin dışsallaştırma davranışlarına (örneğin, saldırganlık) sahip olma olasılığı daha düşüktür. Bu bulgular, okul ortamının gençlerin psikososyal işlevselliği üzerindeki önemini ortaya koymaktadır (6).

3.4.14. Mezosistem

Mezosistem seviyesi, her biri bireyi içeren iki veya daha fazla mikro sistem arasındaki karşılıklı ilişkilerin anlaşılmasını gerektirir. Aile ve akran, insan gelişiminin meydana geldiği temel bağlamlar olsa da, bunlar, gelişimsel süreçlerin gerçekleşebileceği ve gerçekleşebileceği birkaç bağlamdan yalnızca ikisidir. Öğretmenlerin katılımı, okuldaki zorbalık için ilgili bir mezo-sistem düzeyinde risk faktörüdür. Bir mikro sistemdeki (yani genç öğretmen) deneyimler, bir diğerkindeki (yani genç-akran) etkileşimleri etkileyebilir (71).

Araştırmacılar ayrıca, gençlerin demografik özellikleri düşünüldüğünde yardım aramanın çeşitli olduğunu buldular. Öğrencilerin akran çatışmalarına öğretmenler müdahale ettiklerinde, öğrencilerin öğretmenlerden veya okul yetkililerinden yardım istemeye daha istekli olduklarını belirtmek de önemlidir (71).

3.4.15. Ekzosistem

Ekzosistem, bireyi içeren acil sistemin ötesinde çevrenin yönlerini dikkate alır. Bu sisteme göre, bireyin gelişimi, bireyin mevcut olmadığı ortamlarda meydana gelen olaylardan etkilenir. Bu düzey, iki veya daha fazla ortam arasındaki etkileşimlerden oluşur, ancak birey ortamlardan yalnızca birinde yer alır (72). Medya ve mahalle ortamları iki dış sistem düzeyinde faktördür.

3.4.15.1. Medya Şiddetine Maruz Kalma

Okulda silahlı saldırılar ergenler arasında medya şiddeti ve saldırgan davranış arasındaki ilişkiye çok fazla araştırma dikkatini getirdi. Araştırmacılar, sürekli olarak, gençlerin, video oyunlarında ve internette şiddete maruz kalmasının saldırgan düşünce ve davranış olasılığını artırdığını bulmaktadır. Daha önce tartışıldığı gibi, sosyal öğrenme teorisi bu bulgular için açıklamalar sağlar. Medyada şiddet içeren bir model gözlemleyen gençlerin agresif akran etkileşimlerine girme olasılığı yüksektir (73).

Son yıllarda, belirli bir kişiye veya bir gruba zarar veren veya rahatsızlık veren internet kullanımına atıfta bulunan internet (veya siber) zorbalık medyanın ve araştırmanın ilgisini çekmiştir. Giderek artan sayıda genç internete, anlık mesajlaşmaya, sohbet odalarına ve bloglara erişebildikçe, ağlar arası zorbalık gençler arasında yeni bir zulüm biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Bu tür zorbalık, öğrencilerin zorbalık davranışını, olumsuz okul ortamını ve olumsuz akran desteğini onaylayan inançlarıyla önemli ölçüde ilişkilidir (73).

3.4.15.2. Mahalle Ortamı

Okullar mahallelere gömülü olduğu için, güvenli olmayan bir mahalle ortamı, yetersiz yetişkin denetimi veya olumsuz akran etkileri nedeniyle zorbalık davranışını etkileyebilir. Araştırmalar sürekli olarak mahalle şiddeti ile zorbalık davranışı arasında bir ilişki buldular. Güvenli olmayan mahallelerde ikamet eden gençlerin zorbalık mağduriyeti yaşama olasılığı yüksektir ve bu mahalleler, zorbalık ve şiddetin meydana geldiği daha geniş bir sosyal çevreyi yansıtabilir (37). Araştırmacıların mahalle çevresi ile zorbalık arasındaki ilişkiyi daha fazla incelemeleri gerekiyor.

3.4.16. Makro Sistemi

Makro sistem düzeyi, sistem düzeyinde meydana gelen sosyal yapıları ve etkinlikleri belirleyebilen kültürel bir “yapı” olarak kabul edilir (74).

3.4.16.1. Kültürel Normlar ve İnançlar

'Kültür', sosyal bilimciler tarafından birçok farklı şekilde kavramsallaştırılan geniş ve karmaşık bir olgudur. Kültür, insanların davranış biçimini etkiler. Kültür bağlamında saldırgan davranış, birinin diğerine uyguladığı zorlama amacıyla inşa edilebilir. Belirli kültürlerde saldırgan davranışlarla ilgili çok sayıda literatür olmasına rağmen, farklı kültürler arasında karşılaştırmaların anlamlı olabilmesi için saldırganlığı kavramsallaştıran ve ölçen çok az kültürler arası çalışma vardır (74).

Sosyoloji kuramcıları, özellikle gelişmiş ülkelerdeki okul normlarının, öğrenciler arasında ırk/etnik köken, cinsiyet ve sosyo-ekonomik geçmişlerine bağlı olarak eşitsizliği, yabancılaşmayı, saldırganlığı ve baskıyı sürdürmeye yardımcı olduğunu ileri sürmektedir. Zorbalığın daha geniş düzeyli sosyal baskıdan kaynaklanan sosyal ve politik bir yapı olduğunu savunmaktadır (75).

3.4.16.2. Din

Daha da az çalışma dini bağlılık ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bununla birlikte, mevcut çalışmalardan elde edilen sonuçlar tutarsızdı. Araştırmalar, dini bağlılığın zorbalık davranışı için bir risk veya koruyucu bir faktör olabileceğini bulmuştur. Muhafazakar, dini inançlara sahip ebeveynlerin, çocukların saldırgan davranışlarıyla ilişkili olan dini bağlılığı olmayanlara göre fiziksel cezayı daha sık uyguladıklarını bildirmiştir. Bir araştırma (76), daha yüksek düzeyde dini katılımı olan

annelerin çocuklarının zorbalığa maruz kalma olasılıklarının daha düşük olduğunu bulmuştur.

3.5. Zorbalık Davranışını Azaltmak İçin Müdahaleler

Zorbalık davranışını azaltmayı amaçlayan okul temelli müdahaleler, okul genelindeki kuralları duyurarak zorbalık için fırsatları ve ödülleri azaltmaya çalışır; öğretmenleri zorbalığı tanımaları ve durdurmaları için eğitmek; sınıf tartışmaları yapmak; müfredat etkinliklerini uygulamak ve zorbalar, mağdurlar ve ebeveynleriyle bireysel olarak görüşmek (36).

Başka bir çalışma, bir ilkokulda, okul personeli ve ebeveynlerden oluşan bir ekip tarafından yerel olarak geliştirilen kapsamlı bir zorbalık önleme programının etkisini değerlendirdi; bu çalışma, akran zorbalığının önemli ölçüde azaldığını göstermiştir.

- Akranlar arasında zorbalık, yaygın olmakla birlikte, gençler arasında kabul edilebilir bir sosyal davranış değildir. Yetişkinler ve ergenler, zorbalık davranışını önlemeye ve bu tür davranışların normatif olduğu algısını değiştirmeye teşvik edilir (36).

- Sağlık hizmeti sağlayıcıları, saldırgan veya mağdur olarak zorbalığa karışabilecek gençlerin özelliklerine aşina olmalıdır. Zorbalığın, mağduriyetlerin belirti ve semptomlarına, etkilerine ve sonuçlarına karşı duyarlı olmaları gerekir. Sağlık hizmeti sağlayıcıları, zorbalık veya mağduriyet davranışları kaydedildiğinde erken müdahale etmeye teşvik edilir. Ergen ve ebeveyn ile olası müdahaleleri tartışmak uygundur. Ek olarak, birlikte ortaya çıkan ruh sağlığı bozuklukları (örn. Davranış bozukluğu, depresyon, anksiyete) için sevk önerilir. Son olarak, sağlık

hizmeti sunucuları ve okul personeli, bu konularda toplum kuruluşlarına liderlik ve eğitim sağlayabilir (36).

- Gençlere ve ailelerine hizmet veren toplum kuruluşları, zorbalık karşıtı mesajlar içermeli, mağduriyet konusuna değinmeli ve şiddet içermeyen disiplini teşvik etmelidir.

- Zorbalık konusunda farkındalık yaratmak
- Zorbalık davranışlarını önleme ve azaltma
- Eğitim, halk sağlığı ve diğer ortaklar arasındaki bağları güçlendirmek (36)

3.6. Sporda Zorbalık

Araştırmalar, sporda zorbalık olgusunun yaygınlığının hedef kitleye göre değişebileceğini göstermektedir. Örneğin, Nery ve ark. (77) , dokuz spor dalından 1458 erkek ergen sporcu üzerinde çalışarak, sporcuların %10'unun mağdur, yüzde 11,3'ünün zorba, yüzde 34,6'sının seyirci olduğunu ve ankete katılanların % 44'ünün zorbalık bildirmediğini tespit etmiştir.

Sporda zorbalığın varlığı ve özgülüğü de nitel araştırma sonuçlarında belirtilmektedir. Araştırmalar sadece akran zorbalığının değil, aynı zamanda koçun zorba olduğunu ortaya koyarken, ilişkisel saldırganlık en sık bildirilen zorbalık türüdür (37). Dolayısıyla zorbalık sadece yatay (sporcu-sporcu) değil aynı zamanda dikey (antrenör-sporcu) karakter kazanabilir. Bununla birlikte, sporda zorbalık davranışını belirleyen nedenleri ve risk faktörlerini ayırt etmek için farklı spor dallarındaki problemin kapsamına ilişkin kapsamlı bir tablo sunmak için tek tek çalışmaların sonuçları yeterli değildir. Bu, zorbalığı önleme ve müdahale programlarını hazırlamak için gereken kapsamlı verilerin hala eksikliği olduğu anlamına gelir. Belki de sporda fiziksel ve psikolojik zarardan tam olarak kaçınmak pek mümkün değildir, ancak

sporcuların zorbalığı fark edemedikleri durumlar, istismar mağduru olduklarını anlamazlar ve Koçların olumsuz davranışlarıyla karşılaşan, haklı olarak cezayı hak ettiklerini düşünmeye meyillidirler. Yani, belirli olumsuz eylemler genellikle sporda "normal" ve tolere edilebilen belirli bir fenomen olarak algılanır. Bu nedenle sorun, koçların kullandığı şiddet veya zorbalık davranışından da, araştırmada tespit edilmiştir. Bu bağlamda, spor organizasyonlarının sporda zorbalığa karşı ne kadar hazırlıklı olduklarını değerlendirmek için araştırmaya devam etmek mantıklıdır (77).

3.7. Sporcu Kimliği

Spor katılımının getirdiği etkileşim süreci bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler açısından bazı sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla bu sürecin kontrol altında tutulması, katılımcılara istenilen davranışların kazandırılması açısından son derece önemlidir. Kimlik kazanımı, bireylerde çevrenin yapısıyla doğrudan ilgilidir. Çünkü gerçekleşecek etkileşim bu ortamla doğal olarak sağlanacak ve sonuçta bu ortamın yapısı edinilecek kimlik üzerinde belirleyici olacaktır (78).

Kimlik gelişimi açısından sporcular arasında spor katılımının büyük olumlu etkisi vardır. Özellikle sporcuların sportif yeteneklerinin onaylanması ve ödüllendirilmesi, sıradanlık ve bayağılık eğilimlerinden çok onları başarıya götüren faktörleri tetikliyor. Bu nedenle, genellikle aileleri, arkadaşları, akranları ve medya tarafından onaylanır ve övülürler. Bu tür olumlu destek, sporcuların özgüven ve öz saygı geliştirmelerine yardımcı olur. Bu aynı zamanda onların bir başarı duygusu hissetmelerine, onaylanmalarına, onaylanmalarına, tanınmalarına ve bir fenomenin parçası hissetmelerine izin verir (79).

Sporcu kimliği, kendisini fiziksel algının benzersiz bir boyutu ve sportif bir rolle tanımlayan bir süreci ifade eder. Sporcu kimliği, sosyal ve şematik bir rol görevi

görebilir. Başka bir deyişle, sporcu kimliği, bilgileri yorumlamak için bir çerçeve sağlayabilir ve tutarlı davranış için bir ilham kaynağı olabilir. Ayrıca sporcu kimliği, diğer insanların algıları açısından kısmen sosyal bir rol oynar. Başkaları sizi bir sporcu olarak görür ve bu rol için sizi övüp içselleştirirse, kendinizi bir sporcu olarak tanımlayacaksınız. Çünkü yapılacak fiziksel aktiviteler, sporcu kimliği için tutarlı davranışlar olacağı ve başkaları tarafından çok beğenileceği için güçlü sporcu kimliğine sahip kişilerde fiziksel aktivite davranışlarının artmasını teşvik edecektir (78).

Brewer'a (78) göre sporcu kimliği, bireysel bir kimlikle birlikte sergilenen spor rolünün tezahürüdür. Sporcu kimliği, kendilik algısını (benlik) etkileyen deneyimler, diğer insanlarla sosyal etkileşim ve spor faaliyetlerinde bulunma gibi önemli sosyal boyutlarda var olmaktadır. Araştırmalar, güçlü sporcu kimliğinin bireylerin yaşamlarında daha da önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu güçlü sporcu kimliği ile sporcular, takım arkadaşları ve antrenörleri ile daha fazla zaman geçirmekte ve böylece bu kimliği güçlendirmektedir. Aileler, arkadaşlar, koçlar, öğretmenler ve medya bu kimliği destekleyebilir. Sonuç olarak, bir sporcunun sporcu kimliği kazanması için sportmenlik büyük bir psikolojik öneme sahiptir. Olumlu spor yaşamı, güven kazanma, güçlü sosyal etkileşimler ve kişisel kimlik ve güçlü sporcu kimliği kazanma arasındaki önemli bağlantılar araştırmalarla ortaya konmuştur (78).

Sportif bir yaşam alanının bireysel yaşama getirdiği pek çok aktivite sporcu kimliğine hizmet eden unsurlar arasında olabilir. Katılan spor faaliyetine bağlı olarak yapılan her türlü davranış bu kimliğe hizmet edecektir. Örneğin bir futbolcunun hayatında oluşturduğu davranış modelleri (düzenli beslenme, düzenli uyku) sporcu kimliğinden kaynaklanabilir (78).

Sporcu kimliği, güçlü bir yapıyı temsil eder ve genel olarak sporcular için psikolojik faydalar yaratır. Ancak bu güçlü yapının tek başına sporcuların hayatının merkezini oluşturması, hayatlarında bazı psikolojik ve fiziksel dezavantajlar getirebilir. Ekstrem sporlara bağlılık ve aşırı eğitim, sporcuları fiziksel ve psikolojik olarak yüksek risk grubuna sokabilir. Bu risklerin birçoğu takımda yer bulamama, çeşitli sakatlıklar yaşama veya spor hayatına son verme şeklinde gerçekleşebilmektedir. Öte yandan, bir sporcunun sportif rolü kimliğinden ağır basarsa, kariyerle ilgili önemli gelişmelerde ciddi duygusal rahatsızlıklar yaşayabilir. Bu nedenle, bu kişilerde duygusal rahatsızlık daha olası hale gelebilir ve kişisel kimlik ve kişisel değere ilişkin algılar azalabilir. Bu bireylerin atletik kimliğinin diğer rollerden ayrılması ve tek başına yer alması, depresif risk faktörlerinin önünü açar, fiziksel ve duygusal sağlığı olumsuz etkiler ve izolasyon duygularına neden olur. Yalnızca sporcu rolünün getirdiği yaşam olaylarını kanalize etmek, bireylerdeki diğer gelişimsel rollerin gerçekleşmesini ciddi şekilde sınırlayabilir.

Bunlara ek olarak yapılan araştırmalar, sporcunun kimliğini güçlendiren çeşitli faktörlerin olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin bireysel sporlara göre takım sporları yapmanın, aile desteğinin ve cesaretlendirmenin sporcu kimliğini daha da güçlendirdiği bulunmuştur (78). Ayrıca Black ve Weiss (80), aile desteğinin ve cesaretlendirmenin çocukların yeteneklerine ilişkin algılarını daha olumlu hale getirdiğini bulmuştur. Araştırmacılar, artan pozitif aile desteği ve teşvik ile artan pozitif yetenek algıları arasında pozitif ilişkiler buldular.

4. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Genç ergenlerin dörtte üçü zorbalık türlerine (söylentiler, isim takma veya alay etme gibi) maruz kaldığı ve üçte birine kadar daha aşırı zorlama veya uygunsuz dokunma deneyimlerini bildirdikleri tahmin edilmektedir. 5. sınıftan 8. sınıfa kadar olan çocuklarla yapılan geniş bir çalışmada,% 30'u zorbalığın mağduru ve / veya faili olarak orta düzeyde veya sık katılım olduğunu bilinmektedir. Doğrudan zorbalık erkekler arasında daha yaygındır ve dolaylı olarak kadınlar arasında daha yaygındır. Zorbalık davranışı, erken ergenlik döneminde zirveye ulaşma ve ergenlik ilerledikçe sıklıkta azalma eğilimindedir.

Bu çalışmanın odak noktası, zorbalık ve akran zorbalığı ile ilişkili faktörleri incelemek spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sporcu kimliğine ve akran zorbalığına etkisini incelemektir.

Bu çalışmanın amacı, zorbalık ve akran zorbalığı ile ilişkili faktörleri incelemek ve spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sporcu kimliğine ve akran zorbalığına etkisini incelemektir

Çalışmanın evrenini 2020-2021 Eğitim döneminde Elazığ Milli Eğitim müdürlüğüne bağlı 7 ortaokul eğitim gören yaklaşık 1050 öğrenci oluştururken örneklemini ise bu okullarda eğitim gören 427 (yaklaşık %41) ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır.

Çalışma aşamalı şekilde kurgulanırken, ilk bölümde çalışmanın amaçları doğrultusunda literatür bilgi toplanarak çalışmaya bilimsel dayanak sağlanmıştır. Araştırmanın uygulama kısmında anket ve ölçek belirli bir program dahilinde hedef kitleye yüz yüze ulaşılarak uygulanmıştır. Çalışma tekil kesitsel tarama yöntemiyle

elde edilen verilerin bilgisayar ortamında değerlendirilmesi sonucu çalışma amaçlar doğrultusunda öneriler ile sonuçlandırılmıştır.

Çalışmanın amacına uygun oluşturulan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm araştırmacı tarafından araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan demografik bilgilerden oluşmuştur. İkinci bölümünde Sporcu Kimliği Ölçeği üçüncü bölümde ise Zorbalık Eğilim ölçeği oluşturulmuş, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Sporcu Kimliği Ölçeği (SKÖ), Brewer vd., tarafından geliştirilmiş sporcuların kimlik düzeylerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. SKÖ değişik kültürlerde ve çalışmalarda farklı madde sayısı ve alt boyutlar ile de kullanıldığı görülmektedir. Toplam 10 maddeden oluşan ölçekte yer alan ifadeler 1= Hiç Katılmıyorum ve 5=Tamamen Katılıyorum şeklindeki 5'li Likert tipi üzerinden değerlendirilmektedir. Verilerin öncelikli faktör analizine uygunluğu test edildiği KMO değerinin 0,80 ile 0,90 aralığında olması iyi uyum ölçüsüne sahip olduğu anlamına gelmektedir (Field, 2000). Sporcu Kimliği Ölçeği KMO uyum ölçüsü 0,89; iç tutarlılık katsayısı Crombach alfa değeri 0,92 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin bu çalışmada kullanılan versiyonunun Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yeniden test edilmiştir. Çalışma kapsamına alınan örneklemden elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre KMO Örneklem Uyum Ölçüsü 0.816; Barlett Küresellik Testi sonucu da anlamlı bulunmuştur ($X^2=79.933$, $sd=30$, $p=0.000$). Bu değerlerin iyi uyum ölçüsü arasında kaldığı bulunmuştur. Madde faktör yük değerleri 0.41 ile 0.83 arasında değişmektedir. Ölçeğin bu çalışmada kullanılan 10 maddelik tek boyutlu formu için hesaplanan iç tutarlık katsayısı .84'tür.

Zorbalık Eğilimi Ölçeği

Yapılan çalışmada öğrencilerin zorbalık eğilimlerini ölçmek için Dölek (22) tarafından geliştirilen “Zorbalık Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek bireysel olarak kullanıldığı gibi, grup halinde de uygulanabilmektedir. Ölçekte 26 madde bulunmaktadır ve bu maddeleri içeren 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt maddeler ilk olarak 5 maddeden oluşan (19, 21, 22, 23, 25) “Olumsuz Yansıtma”, ikinci olarak 6 maddeden oluşan (14, 16, 18, 20, 24, 26) “Duygusal Paylaşım Eksikliği”, üçüncü olarak 4 maddeden oluşan (9, 11, 12, 15) “Haklı Görme”, dördüncü olarak 4 maddeden oluşan (1, 3, 4, 6) “Başkalarını Üzmek”, beşinci olarak 6 maddeden oluşan (2, 5, 7, 8, 13, 17) “Gücü Kullanma” ve son olarak 1 maddeden oluşan (10) “Rahatsız Olmama” boyutlarını içermektedir. Bu 26 maddenin 1, 3, 10, 14, 16, 18, 20, 24 ve 26. maddeleri ters madde olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin KMO uyum ölçüsü 0,86, iç tutarlılık ölçütü 0,87 olarak belirtilmiştir. Çalışmamızda ise KMO uyum ölçüsü 0,83, Crombach alfa iç tutarlılık ölçütü, 0,812 olarak bulunmuştur.

Anket verilerinin SPSS 22 analiz programı ile verilerin normal dağılıma sahip olduğunu belirlemek için “Shapiro Wilk-W” testi yapılmış (Tablo 1, Tablo 2) veri setinin normal dağılım göstermediği ve nonparametrik testlerin uygulanacağı belirlenmiştir. Bu sebepten çalışmada, frekans, yüzde ve anlamlılık tabloları oluşturulmuştur. İkili karşılaştırmalar için Mann Whitney U- testi, ikiden fazla karşılaştırmalar için ise Kruskal Wallis H analizi yapılarak tablolarda belirtilmiştir. İki ölçeğin birbirine olan etkisini bulmak için ise korelasyon ilişkisi ve regresyon analizleri tablolarından yararlanılmıştır.

Tablo 2.’de Sporcu Kimliğine ölçeğinin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) Değeri 0.82; Bartlett's Test değeri 1243,0; p:0.00 olarak bulunmuştur. SKÖ Cronbach's Alpha

güvenirlilik analizi sonucunda ölçeğin güvenirliliğinin 0.816 olarak güvenilir olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Sporcu kimliği ölçeği “Kolmogorov-Smirnov” normallik ve Güvenirlilik analizi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Cronbach's Alpha	
	Statistic	df	Sig.	Güvenirlilik	Madde Sayısı
Sosyal kimlik	,087	426	,000	,662	3
Sporla sınırlanmışlık	,079	426	,000	,738	5
Olumsuz duyusallık	,111	426	,000	,502	2
SKÖ	,051	426	,009	,816	10
KMO: 0.816; Bartlett's Test değeri 1243,0; p:0.000					

Tablo 2’de Sporcu Kimliğine ölçeğinin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) Değeri 0.830; Bartlett's Test değeri 3682,0; p:0.00 olarak bulunmuştur. Kolmogorov-Smirnov Güvenirlilik sonucunda Sporcu Kimlik Ölçeği (ZEÖ) ve boyutlarının nonparametrik dağılım gösterdiği görülmüştür. ZEÖ Cronbach's Alpha güvenirlilik analizi sonucunda ölçeğin güvenirliliğinin 0.873 olarak güvenilir olarak bulunmuştur.

Tablo 2.Zorbalık Eğilim ölçeği “Kolmogorov-Smirnov” normallik ve güvenirlilik analizi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Güvenirlilik	
	Statistic	df	Sig.	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Olumsuz Yansıtma	,141	426	,000	,873	5
Duygusal Paylaşım					
Eksikliği	,081	426	,000	,805	6
Haklı Görme	,100	426	,000	,701	4
Başkalarını Üzmek	,113	426	,000	,721	4
Gücü Kullanma	,109	426	,000	,805	6
Rahatsız Olmama	,220	426	,000	,812	25
ZEÖ	,081	426	,000	,873	5
KMO: 0.83; Bartlett's Test değeri 3682,0; p:0.000					

5. BULGULAR

5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin demografik verileri değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik özellikleri

	Katılımcı Özellikleri	Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	184	43,1
	Erkek	243	56,9
Yaşınız	11 Yaş	68	15,9
	12 Yaş	139	32,6
	13 Yaş	177	41,5
	14 Yaş	43	10,1
Sınıf Düzeyi	5.Sınıf	33	7,7
	6.Sınıf	98	23,0
	7.Sınıf	194	45,4
	8.Sınıf	102	23,9
Spor yapma durumu	Spor yapmayan	228	53,4
	Spor yapan	199	46,6
Spor türü	Bireysel Spor	84	42,2
	Takım Sporları	115	57,8
Spor Branşınız	Yok	228	53,4
	Yüzme	13	3,0
	Basketbol	31	7,3
	Boks	6	1,4
	Tenis	23	5,4
	Tekvando	4	,9
	Masa tenisi	16	3,7
	Koşu	12	2,8
	Kick boks	10	2,3
	Hentbol	8	1,9
	Futbol	76	17,8
Lisans durumu	Lisans Yok	25	12,6
	Lisans Var	174	87,4
Lisans alınan kurum	Okul Takımı	84	19,7
	Kulüp	82	19,2
	Her ikisi de	8	1,9
	Yok	253	59,3
	Toplam	427	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerinin 184(%43.1)'i kadın, 243(%56.9)'ü erkeklerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 68(%25.9)'ü 11 yaş, 139(%32.6)'si 12 yaş, 177(%41.5)'i 13 yaş, 43(%10.1)'i 14 yaş grubu öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 33(%7.7)'si 5.sınıf, 98(%23.0)'ü 6.sınıf, 194(%45.4)'i 7.sınıf, 102(%23.9)'ü 8.sınıfta eğitim gördüğü görülmüştür.

Tablo 3'de öğrencilerin spor ilgilenimlerini belirlemeye çalıştığımız faktörler verilmiştir. Bu tabloya göre öğrencilerin 228(%53.4)'ü aktif spor yapmayan, 199(%46.6)'si aktif olarak spor yapan gruplardan oluşmaktadır. Spor yapan 199 öğrencinin 84(%42.2)'si bireysel sporlarla, 115(%57.8)'i Takım sporlarla ilgilendikleri görülmüştür. Spor yapan öğrencilerinin 76(%17.8)'i futbol, 31(%7,3)'ü basketbol, 23(%5.4)'ü tenis, 16(%3.7)'si masa tenisi, 3(%3,0)'ü yüzme, 12(%2.8)'i koşu, 10(%2.3)'ü kick boks, 8(%1.9)'u hentbol, 6(%1.4)'ü boks, 4(%0.9)'ü tekvando branşı ile ilgilendikleri görülmüştür. Spor yapan öğrencilerin 25(%12.6)'sinin lisansının olmadığı, 174(%87.4)'ünün spor lisansına sahip olduğu görülmüştür. Lisans sahibi öğrencilerinin 84(19.7)'sinin okul takımı, 82(%19.2)'sinin kulüp, 8(%1.9)'ünün hem okul, hem kulüp lisana sahip olduğu görülmüştür

Tablo 4.Öğrencilerin SKÖ ve ZEÖ ölçeği ortalama puan analizi

Spor yapma	SKÖ		ZEÖ	
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss
Spor yapmayan (n:228)	2,6250	,75363	2,1974	,63397
Spor yapan (n:199)	2,8729	,76579	2,2121	,62823
Toplam(n:427)	2,7405	,76846	2,2042	,63061

Araştırmaya katılan öğrencilerden spor yapmayan (n;228) öğrencinin Sporcu kimliği puanı (2.62); Spor yapan (n:199) öğrencinin Sporcu kimliği ölçeği (2.87)

olarak bulunmuştur. Zorbalık Eğilim Ölçeğinde ise spor yapmayan öğrencilerin (n:199) ortalama puanı (2.19), spor yapan öğrencilerin ortalama puanı (2.21) olarak bulunmuştur.

5.2. Öğrencilerin Sporcu Kimliği Ölçeğine Ait Bulgular

Tablo5. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney-U testi analizi

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	S_x^2	S_{top}	U	p
Sosyal Kimlik	Kadın	184	2,5924	,86414	183,72	33804,00	16784,0	,000*
	Erkek	243	3,0302	1,01730	236,93	57574,00		
Sporla Sınırlanmışlık	Kadın	184	2,4467	,69925	192,64	35446,50	18426,5	,002*
	Erkek	243	2,7300	,89047	230,17	55931,50		
Olumsuz Duyuşsalılık	Kadın	184	2,8641	1,13946	207,60	38198,00	21178,0	,347
	Erkek	243	2,9630	1,15112	218,85	53180,00		
SKÖ	Kadın	184	2,5739	,66864	188,81	34740,50	17720	,000*
	Erkek	243	2,8667	,81510	233,08	56637,50		

*p<0.01

Tablo 5’de Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; *Sporcu Kimlik Ölçeğinin, Sosyal Kimlik, Sporlarla Sınırlanmışlık* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

SKÖ ölçeğinde kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.57$; $s_x^2 = 188.81$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.86$; $s_x^2 = 233.08$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin sporcu kimlik ölçek puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:17720,0; p<0,01)

Sosyal Kimlik alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.59$; $s_x^2 = 183.72$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.03$; $s_x^2 = 236.93$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin sporcu kimlik

boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:16784,0; $p<0,01$) .

Sporla Sınırlanmışlık alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.44$; $s_{\bar{x}} = 192.64$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.73$; $s_{\bar{x}} = 230.17$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin, Sporla sınırlanmışlık boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18426,0; $p<0,05$)

Olumsuz Duyuşsallık alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.86$; $s_{\bar{x}} = 207.60$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.96$; $s_{\bar{x}} = 218.85$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin Olumsuz duyuşsallık boyutu puanının arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. (U:21178,0; $p>0,05$)

Tablo 6.Öğrencilerin yaş değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	S_x	χ^2	p	Farklılık Kaynağı
Sosyal Kimlik	11 ^a	68	2,7439	,98521	227,18			
	12 ^b	139	2,8681	1,01567	217,17	5,447	,047*	d-a
	13 ^c	177	2,9216	,90533	200,82			d-b
	14 ^d	43	3,1310	,91667	247,16			
	Toplam	427	2,8415	,97764				
Sporla Sınırlanmışlık	11 ^a	68	2,5628	,86878	201,85			
	12 ^b	139	2,5856	,83602	211,88			d-a
	13 ^c	177	2,5548	,83325	204,56	7,511	,027*	d-b
	14 ^d	43	3,0206	,72987	226,14			d-c
	Toplam	427	2,6080	,82475				
Olumsuz Duyuşsallık	11 ^a	68	3,0882	1,15235	231,68			
	12 ^b	139	2,8489	1,21681	205,83			
	13 ^c	177	2,9011	1,11171	211,84	2,249	,522	
	14 ^d	43	2,9651	1,04309	221,33			
	Toplam	427	2,9204	1,14582				
SKÖ	11 ^a	68	2,6808	,76661	202,38			
	12 ^b	139	2,7230	,78282	212,76			d-a
	13 ^c	177	2,7837	,79998	218,07	5,718	,036*	d-b
	14 ^d	43	3,0144	,71350	244,21			
	Toplam	427	2,7405	,76846				

*p<0.05

Tablo 6’da Öğrencilerin yaş değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına göre; *Sporcu Kimlik Ölçeği*, *Sosyal Kimlik*, *Sporla sınırlanmışlık* alt boyutlarında yaş değişkeni açımında anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

Tablo 6’de öğrencilerin yaş değişkenine göre *Sporcu Kimlik Ölçeğinde*; 11 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =2,68; S_x =202,38); 12 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =2,72; S_x =212,75); 13 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =2,78; S_x =218,07); 14 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =3,01; S_x =244,21) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara 14 yaş grubu öğrencilerinin 11 ve 12yaş grubu öğrencilerine göre sporcu kimliği ölçeği

puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 = 5.447$; $p < 0,05$)

Sporcu kimlik alt boyutunda; 11 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,74$; $s_{x\bar{}} = 227,18$); 12 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,86$; $s_{x\bar{}} = 217,17$); 13 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,92$; $s_{x\bar{}} = 200,82$); 14 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3,13$; $s_{x\bar{}} = 247,16$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara 14 yaş grubu öğrencilerinin 12 ve 13 yaş grubu öğrencilerine göre sporcu kimliği boyutu puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 = 5.718$; $p < 0,05$)

Sporda sınırlanmışlık alt boyutunda; 11 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,56$; $s_{x\bar{}} = 201,57$); 12 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,58$; $s_{x\bar{}} = 211,88$); 13 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,55$; $s_{x\bar{}} = 204,56$); 14 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3,02$; $s_{x\bar{}} = 226,15$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara 11 yaş grubu öğrencilerinin 12, 13 ve 14 yaş grubu öğrencilerine göre Sporda sınırlanmışlık alt boyutu puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 = 7.511$; $p < 0,05$)

Olumsuz duyusallık alt boyutunda; 11 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3,08$; $s_{x\bar{}} = 231,68$); 12 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,84$; $s_{x\bar{}} = 205,83$); 13 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,90$; $s_{x\bar{}} = 211,84$); 14 yaş öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,96$; $s_{x\bar{}} = 221,33$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara olumsuz duyusallık alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı farklılık görülmemiştir. ($\chi^2 = 2.244$; $p > 0,05$)

Tablo7. Öğrencilerin sınıf değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	S_x	χ^2	p	Farklılık kaynağı
Sosyal Kimlik	5 ^a	33	2,6268	,92244	212,16			d-a
	6 ^b	98	2,6715	1,00139	205,24			d-b
	7 ^c	194	2,9388	1,00554	223,86	5,346	,044*	
	8 ^d	102	3,0501	,91471	241,88			
	Toplam	427	2,8415	,97764				
Sporla Sınırlanmışlık	5 ^a	33	2,5549	,83246	204,04			d-a
	6 ^b	98	2,6163	,77256	217,08			d-b
	7 ^c	194	2,5887	,85272	210,29	6,014	,041*	d-c
	8 ^d	102	2,9606	,77215	257,41			
	Toplam	427	2,6080	,82475				
Olumsuz Duyuşsalılık	5 ^a	33	2,9461	1,08296	216,40			
	6 ^b	98	2,8980	1,08637	211,32			
	7 ^c	194	2,8943	1,22386	211,70	,590	,899	
	8 ^d	102	3,0606	1,06623	228,05			
	Toplam	427	2,9204	1,14582				
SKÖ	5 ^a	33	2,7147	,74785	206,90			d-a
	6 ^b	98	2,7694	,70644	219,70			d-b
	7 ^c	194	2,7046	,81166	208,38	6,097	,042*	d-c
	8 ^d	102	3,0455	,74460	252,06			
	Toplam	427	2,7405	,76846				

*p<0.05

Tablo7’de Öğrencilerin sınıf değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına göre; **Sporcu Kimlik Ölçeği**, **Sosyal Kimlik** ve **Sporla sınırlanmışlık** alt boyutlarında sınıf değişkeni açımında anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre **Sporcu Kimlik Ölçeğinde**; 5. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =2,71; S_x =206,40); 6. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =2,76; S_x =219,70); 7. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =2,70; S_x =208,38); 8. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ =3,04; S_x =228,05) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara 8.sınıf grubu

öğrencilerinin 5 ve 6. sınıf grubu öğrencilerine göre sporcu kimliği ölçeği puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 = 5.718$; $p < 0,05$) **Sporcu kimlik** alt boyutunda; 5. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,62$; $s_x = 212,16$); 6. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,67$; $s_x = 205,86$); 7. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,93$; $s_x = 223,86$); 8. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3,05$; $s_x = 241,88$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara 8.sınıf grubu öğrencilerinin 6 ve 7. Sınıf grubu öğrencilerine göre sporcu kimliği ölçeği puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 = 5.346$; $p < 0,05$)

Sporda sınırlanmışlık alt boyutunda; 5. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,55$; $s_{x-} = 204,04$); 6. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,61$; $s_{x-} = 217,08$); 7. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,58$; $s_{x-} = 210,29$); 8. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,96$; $s_x = 257,41$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara 8.sınıf grubu öğrencilerinin 5, 6. ve 7. sınıf grubu öğrencilerine göre Sporda Sınırlanmışlık boyutu puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 = 6.014$; $p < 0,05$)

Olumsuz duyusallık alt boyutunda; 5. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,94$; $s_x = 216,40$); 6. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,89$; $s_x = 211,32$); 7. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2,89$; $s_x = 211,70$); 8. sınıf öğrenci grubunun ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3,06$; $s_x = 228,40$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre Olumsuz duyusallık puanında anlamlı farklılık görülmemiştir. ($\chi^2 = 0.590$; $p > 0,05$)

Tablo8. Öğrencilerin sınıf değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi

	Spor Yapma Durumu	N	$\bar{x}$	SS	Sort	Stop	U	p
Sosyal Kimlik	Spor yapmayan	228	2,6579	,93704	192,16	43813,00	17707,0	,000*
	Spor yapan	199	3,0519	,98307	239,02	47565,00		
Sporla Sınırlanmışlık	Spor yapmayan	228	2,5430	,80772	204,74	46680,00	20574,0	,096
	Spor yapan	199	2,6824	,83970	224,61	44698,00		
Olumsuz Duyuşsallık	Spor yapmayan	228	2,7807	1,12253	197,39	45005,50	18899,5	,003*
	Spor yapan	199	3,0804	1,15407	233,03	46372,50		
SKÖ	Spor yapmayan	228	2,6250	,75363	195,02	44465,00	18360	,001*
	Spor yapan	199	2,8729	,76579	235,74	46913,00		

*p<0.01

Tablo 8’da Öğrencilerin Spor yapma değişkenine göre **Sporcu Kimlik Ölçeği** alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; Sporcu Kimlik Ölçeğinin, Sosyal kimlik, olumsuz duyuşsallık alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

SKÖ ölçeğinde spor yapmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.62; s_{x-} = 195.02); Spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.87; s_{x-} = 235.74) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapan öğrencilerin sporcu kimlik ölçek puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18360,0; p<0,01).

Sosyal kimlik alt boyutunda spor yapmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.65; s_{x-} = 192.16); Spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 3.05; s_{x-} = 239.02) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapan öğrencilerin Sosyal kimlik boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:17707,0; p<0,01).

Olumsuz duyusallık alt boyutunda spor yapmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.78$; $s_x = 197.39$); Spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.08$; $s_x = 233.03$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapan öğrencilerin Olumsuz duyusallık boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18899,0; $p < 0,01$).

Sporla sınırlanmışlık alt boyutunda spor yapmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.54$; $s_x = 204.74$); Spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.68$; $s_x = 224.61$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapan öğrencilerin Sporla sınırlanmışlık alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. (U:20574,0; $p > 0,01$).

Tablo9. Öğrencilerin spor türü değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	S_x	S_{top}	U	p
Sosyal Kimlik	Bireysel Spor	84	2,9841	,92403	96,24	8084,00	4514,0	,429
	Takım Sporları	115	3,1014	1,02519	102,75	11816,00		
Sporla Sınırlanmışlık	Bireysel Spor	84	2,5881	,77450	94,15	7908,50	4338,5	,219
	Takım Sporları	115	2,7513	,88122	104,27	11991,50		
Olumsuz Duyuşsallık	Bireysel Spor	84	2,8226	1,11802	83,01	7812,50	4042,5	,039*
	Takım Sporları	115	3,1957	1,17110	105,11	12087,50		
SKÖ	Bireysel Spor	84	2,7738	,74658	94,29	7920,00	4350	,231
	Takım Sporları	115	2,9452	,77474	104,17	11980,00		

*p<0,05

Tablo 9’de öğrencilerin spor türü değişkenine göre *Sporcu Kimlik Ölçeği* alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; *Olumsuz duyuşsallık alt boyutunda* anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

Olumsuz duyuşsallık boyutunda Bireysel spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.77$; $S_x = 94.29$); Takım Sporları yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.94$; $S_x = 104.17$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre Takım sporları yapan öğrencilerin Olumsuz duyuşsallık boyut puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18360,0; p<0,01).

Tablo10. Öğrencilerin spor lisansı olma değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi

	Lisans Durumu	N	$\bar{x}$	ss	S_x	S_{top}	U	p
Sosyal Kimlik	Lisan yok	253	2,6877	,95049	195,36	49425,00	17294,0	,000
	Lisans var	174	3,0651	,97606	241,11	41953,00		
Sporla Sınırlanmışlık	Lisan yok	253	2,5652	,80221	207,90	52598,50	20467,5	,217
	Lisans var	174	2,6701	,85499	222,87	38779,50		
Olumsuz Duyuşsallık	Lisan yok	253	2,8043	1,14011	199,77	50543,00	18412,0	,004
	Lisans var	174	3,0891	1,13629	234,68	40835,00		
SKÖ	Lisan yok	253	2,6498	,75628	199,39	50445,50	18310,0	,003
	Lisans var	174	2,8724	,76908	235,24	40932,50		

Tablo 10'de Öğrencilerin Spor lisansı olma değişkenine göre **Sporcu Kimlik Ölçeği** alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; **SKÖ, Sosyal kimlik, Olumsuz duyusallık** alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür.

($p < 0.05$);

SKÖ Ölçeğinde lisansı olmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.64$; $s_{x-} = 199.39$); lisansı olan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.87$; $s_{x-} = 235.24$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre sporcu lisansı olan öğrencilerin SKÖ ölçeği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18310,0; $p < 0,01$).

Sosyal kimlik alt boyutunda lisansı olmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.68$; $s_{x-} = 195.36$); lisansı olan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.06$; $s_{x-} = 241.11$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre sporcu lisansı olan öğrencilerin sosyal kimliği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:17294,0; $p < 0,01$).

Olumsuz duyusallık alt boyutunda lisansı olmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.80$; $s_{x-} = 199.77$); lisansı olan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.08$; $s_{x-} = 234.68$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre sporcu lisansı olan öğrencilerin olumsuz duyusallık puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:17294,0; $p < 0,01$)

Tablo 11.Öğrencilerin spor branşı değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis H testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	S_x^2	χ^2	p	Farklılık Kaynağı
Sosyal Kimlik	Yüzme	13	3,0000	1,04527	229,85	31,882	,000	Kick boks Futbol
	Tenis	23	2,8116	,97869	215,72			
	Tekvando	4	2,5000	,19245	167,25			
	Masa Tenisi	16	2,9167	,85635	226,12			
	Koşu	12	2,6667	,56854	191,33			
	Kick boks	10	4,0667	,56218	364,40			
	Hentbol	8	2,9167	,38832	230,38			
	Futbol	76	3,1974	1,12898	253,60			
	Basketbol	31	2,9140	,83873	223,05			
	Branş yok	228	2,6579	,93704	192,16			
	Boks	6	2,9444	,95258	226,25			
	Toplam	427	2,8415	,97764				
Sporla Sınırlanmışlık	Yüzme	13	2,3692	,60468	172,65	30,765	,001	Kick boks Futbol
	Tenis	23	2,6783	,97186	231,41			
	Tekvando	4	1,7000	,11547	52,50			
	Masa Tenisi	16	2,4500	,26833	192,25			
	Koşu	12	2,6000	,68224	213,33			
	Kick boks	10	3,2400	,79331	306,40			
	Hentbol	8	2,0250	,22520	111,25			
	Futbol	76	2,9079	,94117	256,03			
	Basketbol	31	2,5548	,69418	210,68			
	Branş yok	228	2,5430	,80772	204,74			
	Boks	6	2,5667	,91579	223,58			
	Toplam	427	2,6080	,82475				
SKÖ	Yüzme	13	2,7538	,60775	216,00	31,804	,000	Kick boks Futbol
	Tenis	23	2,7565	,94572	222,83			
	Tekvando	4	2,1500	,05774	98,00			
	Masa Tenisi	16	2,7000	,55136	218,12			
	Koşu	12	2,6000	,64385	198,17			
	Kick boks	10	3,5180	,56960	335,40			
	Hentbol	8	2,4875	,12464	162,56			
	Futbol	76	3,0658	,84183	261,32			
	Basketbol	31	2,7677	,61665	224,47			
	Branş yok	228	2,6250	,75363	195,02			
	Boks	6	2,6333	,73394	207,83			
	Toplam	427	2,7405	,76846				

Tablo 9‘da öğrencilerin spor branşı değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; SKÖ, sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p < 0.05$);

SKÖ ölçeğinde Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.518$; $s_{x-} = 335.40$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.06$; $s_{x-} = 261.32$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor branşı değişkenine göre Kick boks ve futbol yapan öğrencilerin diğer spor branşlarına göre SKÖ ölçeği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 31,804$; $p < 0,01$).

Sosyal kimlik alt boyutunda kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 4.066$; $s_{x-} = 364.40$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.19$; $s_{x-} = 253.60$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor branşı değişkenine göre kick boks ve futbol yapan öğrencilerin diğer spor branşlarına göre Sosyal kimlik boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 31,882$; $p < 0,01$).

Sporla Sınırlanmışlık alt boyutunda kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.24$; $s_{x-} = 306.40$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.90$; $s_{x-} = 256.03$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor branşı değişkenine göre kick boks ve futbol yapan öğrencilerin diğer spor branşlarına göre sporla sınırlanmışlık boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 30,765$; $p < 0,01$).

Tablo 12. Öğrencilerin Sahip olduğu kulüp değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	Sort	χ^2	p	Farklılık Kaynağı
Sosyal Kimlik	Okul Takımı ^a	84	3,0595	,96131	241,23	15,411	,001*	a-d
	Klüp ^b	82	3,0366	1,00206	236,79			b-d
	Her ikisi de ^c	8	3,4167	,90414	284,12			c-d
	Yok ^d	253	2,6877	,95049	195,36			
	Toplam	427	2,8415	,97764				
Sporla Sınırlanmışlık	Okul Takımı ^a	84	2,6571	,80335	223,01	3,879	,275	
	Klüp ^b	82	2,7098	,89947	228,96			
	Her ikisi de ^c	8	2,4000	,97395	159,06			
	Yok ^d	253	2,5652	,80221	207,90			
	Toplam	427	2,6080	,82475				
Olumsuz Duyuşsallık	Okul Takımı ^a	84	3,2262	1,13648	250,25	11,147	,011**	
	Klüp ^b	82	2,9756	1,15444	221,54			a-c
	Her ikisi de ^c	8	2,8125	,84251	205,94			a-d
	Yok ^d	253	2,8043	1,14011	199,77			
	Toplam	427	2,9204	1,14582				
SKÖ	Okul Takımı ^a	84	2,8917	,72929	241,12	9,281	,026**	
	Klüp ^b	82	2,8610	,81827	231,53			a-c
	Her ikisi de ^c	8	2,7875	,74150	211,56			a-d
	Yok ^d	253	2,6498	,75628	199,39			
	Toplam	427	2,7405	,76846				

*p<0.01 **p<0.05

Tablo 10'da Öğrencilerin Spor lisansı olma değişkenine göre Sporcu Kimlik Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına göre; SKÖ, sosyal kimlik, olumsuz duyuşsallık alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05); **SKÖ** ölçeğinde okul takımında lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.89; s_x = 241.12); Klüp takımında spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.86; s_x = 231.53); Hem okul hem de Kulüp takımında spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.78; s_x = 211.56); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre okul ve kulüpte spor yapan öğrencilerin,

kulübe bağılı olmayan öğrencilere göre SKÖ ölçeğı puanının daha yüksek olduğı ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (χ^2 :9,281; $p<0,01$).

Sosyal kimlik alt boyutunda okul takımında lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.05$; $s_x = 241.23$); Kulüp takımında spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.03$; $s_x = 236.79$); Hem okul hemde kulüp takımında spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.41$; $s_x = 284.12$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre okul ve kulüpte spor yapan öğrencilerin; kulübe bağılı olmayan öğrencilere göre sosyal kimlik boyutu göre puanının daha yüksek olduğı ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (χ^2 :15,411,0; $p<0,01$).

Olumsuz duyuşsallık alt boyutunda okul takımında lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.22$; $s_x = 250.23$); kulüp takımında spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.97$; $s_x = 221.54$); Hem okul hem de Kulüp takımında spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.81$; $s_x = 205.94$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre okul takımı da spor yapan öğrencilerin, kulübe bağılı olmayan öğrencilere göre sosyal kimlik boyutu göre puanının daha yüksek olduğı ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (χ^2 :11,147,0; $p<0,05$).

5.3. Zorbalık Eğilimi Ölçeğine Ait Bulgular

Zorbalık Eğilimi ölçeğine ait bulgular bu başlık altında verilmiştir.

Tablo 13.Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Zorbalık Eğilim alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	Sort	Stopl	U	p
Olumsuz Yansıtma	Kadın	184	1,8337	,87713	198,08	36446,00	19426,0	,019
	Erkek	243	1,9909	,84055	226,06	54932,00		
Duygusal Paylaşım Eksikliği	Kadın	184	2,2572	,83757	198,98	36613,00	19593,0	,028
	Erkek	243	2,4458	,90955	225,37	54765,00		
Haklı Görme	Kadın	184	2,2174	,86383	196,83	36217,00	19197,0	,012
	Erkek	243	2,4547	,95536	227,00	55161,00		
Başkalarını Üzmek	Kadın	184	2,1182	,77527	197,76	36388,50	19368,5	,018
	Erkek	243	2,3817	1,20611	226,29	54989,50		
Gücü Kullanma	Kadın	183	1,9381	,70242	193,49	35408,00	18572,0	,004
	Erkek	243	2,1728	,80351	228,57	55543,00		
Rahatsız Olmama	Kadın	184	2,3804	1,50658	198,23	36474,00	19454,0	,017
	Erkek	243	2,7243	1,53004	225,94	54904,00		
ZEÖ	Kadın	183	2,0803	,60143	190,70	34897,50	18060	,001
	Erkek	243	2,2976	,63718	230,67	56053,50		

Tablo 13'de Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Man Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; ZEÖ, ***Olumsuz Yansıtma***, ***Duygusal Paylaşım Eksikliği***, ***Haklı Görme***, ***Başkalarını Üzmek***, ***Gücü Kullanma***, ***Rahatsız Olmama*** alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür.($p<0.05$);

ZEÖ ölçeğinde kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.08$; $s_x = 190.70$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.29$; $s_x = 230.67$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin Zorbalık eğilim puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18060,0; $p<0,01$)

Olumsuz Yansıtma alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.83$; $s_x = 198.08$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.99$; $s_x = 226.06$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin olumsuz yansıtma eğilim puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:18060,0; $p<0,05$)

Duygusal eğilim eksikliği alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.25$; $s_x = 198.98$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.44$; $s_x = 225.37$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin duygusal eğilim eksikliği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U:19593,0; $p < 0,05$)

Haklı Görme Eğilimi eksikliği alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.21$; $s_x = 196.83$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.45$; $s_x = 227.00$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin Haklı görme eğilimi eksikliği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 19197,0; $p < 0,05$)

Başkalarını Üzme Eğilimi alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.11$; $s_x = 197.76$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.38$; $s_x = 226.29$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin başkalarını üzme eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 19368,5; $p < 0,05$)

Gücü Kullanma Eğilimi alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.93$; $s_x = 193.49$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.17$; $s_x = 228.57$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin gücü kullanma eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 19368,5; $p < 0,01$)

Rahatsız Olmama eğilimi alt boyutunda kadın öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.38$; $s_x = 198.23$); Erkek öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.72$; $s_x = 225.94$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre erkek öğrencilerin rahatsız olmama eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 19454,0; $p < 0,05$)

Tablo 14.Öğrencilerin yaş değişkenine göre Zorbalık Eğilim ölçeğinin Kruskal Wallis H testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	S_x^2	χ^2	p	Farklılık kaynağı
Olumsuz Yansıtma	11	68	1,9471	,83692	219,51	,530	,912	
	12	139	1,9741	,93896	217,52			
	13	177	1,8780	,78423	210,97			
	14	43	1,9070	,93539	206,38			
	Toplam	427	1,9232	,85903				
Duygusal Paylaşım Eksikliği	11	68	2,4265	,84611	223,70	5,893	,117	
	12	139	2,4616	,83775	229,81			
	13	177	2,2552	,91805	197,50			
	14	43	2,4031	,91810	215,48			
	Toplam	427	2,3646	,88321				
Haklı Görme	11	68	2,2941	,95216	204,36	1,518	,678	
	12	139	2,4137	,93479	221,27			
	13	177	2,3121	,93675	209,29			
	14	43	2,4128	,79223	225,12			
	Toplam	427	2,3525	,92352				
Başkalarını Üzmek	11	68	2,2757	,83993	218,92	6,757	,040*	14-11
	12	139	2,2518	1,39243	202,38			14-12
	13	177	2,2218	,85980	210,77			14-13
	14	43	2,6000	,71755	267,07			
	Toplam	427	2,2681	1,04959				
Gücü Kullanma	11	68	2,1152	,81764	217,77	1,224	,747	
	12	139	2,1055	,73997	220,87			
	13	177	2,0405	,76382	208,88			
	14	42	2,0238	,82932	201,64			
	Toplam	426	2,0720	,76971				
Rahatsız Olmama	11	68	2,8676	1,54441	237,46	9,907	,019*	11-13
	12	139	2,7698	1,50995	229,83			11-14
	13	177	2,3729	1,48743	198,55			12-13
	14	43	2,3256	1,61424	189,34			12-14
	Toplam	427	2,5761	1,52774				
ZEÖ	11	68	2,2359	,65413	219,32	2,214	,529	
	12	139	2,2579	,63952	221,57			
	13	177	2,1412	,62271	203,01			
	14	42	2,2408	,59324	221,57			
	Toplam	426	2,2042	,63061				

*p<0.05

Tablo 14’de Öğrencilerin yaş değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; ZEÖ, **Başkalarını Üzmek**, **Gücü Kullanma** alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

Başkalarını üzme eğilimi alt boyutunda 11 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.27$; $S_x = 218.92$); 12 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.25$; $S_x = 202.67$); 13 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.22$; $S_x = 210.77$); 14 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.60$; $S_x = 267.07$); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre 14 yaş öğrencilerin Zorbalık eğilim puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 6,757$; $p < 0,05$)

Rahatsız Olmama eğilimi alt boyutunda 11 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.86$; $S_x = 237.46$); 12 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.76$; $S_x = 229.83$); 13 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.37$; $S_x = 198.55$); 14 yaş öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.32$; $S_x = 189.34$); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre 11 ve 12 yaş öğrencilerin rahatsız olmama eğilim puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 6,757$; $p < 0,05$)

Tablo 15.Öğrencilerin sınıf değişkenine göre zorbalık eğilim alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	$S_{\bar{x}}$	χ^2	p	Farklılık Kaynağı
Olumsuz Yansıtma	5	33	1,8182	,86799	195,82	3,202	,362	
	6	98	1,9510	,89676	216,55			
	7	194	1,9763	,85440	223,16			
	8	102	1,8294	,82936	200,01			
	Toplam	427	1,9232	,85903				
Duygusal Paylaşım Eksikliği	5	33	2,2778	,82985	202,74	4,334	,228	
	6	98	2,5289	,89258	235,26			
	7	194	2,3325	,88151	211,84			
	8	102	2,2958	,88686	201,33			
	Toplam	427	2,3646	,88321				
Haklı Görme	5	33	2,3333	,97761	207,08	2,192	,533	
	6	98	2,4490	,94770	226,11			
	7	194	2,2796	,92397	205,77			
	8	102	2,4044	,88234	220,26			
	Toplam	427	2,3525	,92352				
Başkalarını Üzmek	5	33	2,3106	,78817	226,52	4,002	,261	
	6	98	2,3112	,90961	222,12			
	7	194	2,1482	,81136	201,09			
	8	102	2,3137	,79501	226,71			
	Toplam	427	2,2377	,83057				
Gücü Kullanma	5	33	1,9646	,83204	189,77	2,609	,456	
	6	98	2,1531	,77425	227,12			
	7	194	2,0644	,76178	213,30			
	8	101	2,0429	,76400	208,43			
	Toplam	426	2,0720	,76971				
Rahatsız Olmama	5	33	2,7959	1,49197	222,15	8,962	,030*	8-5,6,7
	6	98	2,6970	1,61022	232,57			
	7	194	2,6289	1,51551	218,60			
	8	102	2,2255	1,52151	184,77			
	Toplam	427	2,5761	1,52774				
ZEÖ	5	33	2,1469	,64462	202,95	2,346	,504	
	6	98	2,2955	,64429	229,47			
	7	194	2,1874	,63625	211,18			
	8	101	2,1668	,60163	205,90			
	Toplam	426	2,2042	,63061				

*p<0.05

Tablo 15’de öğrencilerin sınıf değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Man Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda 5 sınıf öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.79$; $s_x = 222.15$); 6. sınıf öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.69$; $s_x = 232.57$); 7. sınıf öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.62$; $s_x = 218.60$); 8. sınıf öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.22$; $s_x = 184.77$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre 5.,6.,7. sınıf öğrencilerin rahatsız olmama eğilim puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 8,962$; $p < 0,05$)

Tablo 16.Öğrencilerin spor yapma değişkenine göre zorbalık eğilim alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi

	Spor Yapma Durumu	N	$\bar{x}$	ss	s_x	Stop	U	p
Olumsuz Yansıtma	Spor yapmayan	228	1,9500	,92129	214,08	48810,50	22667,5	,988
	Spor yapan	199	1,8925	,78283	213,91	42567,50		
Duygusal Paylaşım Eksikliği	Spor yapmayan	228	2,3801	,87117	216,10	49270,00	22208,0	,707
	Spor yapan	199	2,3467	,89868	211,60	42108,00		
Haklı Görme	Spor yapmayan	228	2,3191	,92112	208,57	47554,00	21448,0	,328
	Spor yapan	199	2,3907	,92710	220,22	43824,00		
Başkalarını Üzmek	Spor yapmayan	228	2,3518	,84163	231,03	45974,50	19297,5	,007*
	Spor yapan	199	2,1382	,80956	199,14	45403,50		
Gücü Kullanma	Spor yapmayan	228	2,0526	,74825	210,99	48106,00	22000,0	,651
	Spor yapan	198	2,0943	,79503	216,39	42845,00		
Rahatsız Olmama	Spor yapmayan	228	2,7281	1,57225	225,32	51373,00	20105,0	,036*
	Spor yapan	199	2,4020	1,45962	201,03	40005,00		
ZEÖ	Spor yapmayan	228	2,1974	,63397	212,23	48388,00	22280,0	,819
	Spor yapan	198	2,2121	,62823	214,96	42563,00		

*p<0.05

Tablo 16’de Öğrencilerin spor yapma değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; ZEÖ, **Başkalarını**

Üzme Eğilimi, Rahatsız Olmama eğilimi alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür.($p<0.05$);

Başkalarını üzme eğilimi alt boyutunda Spor yapmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.35$; $s_x = 231.03$); spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.13$; $s_x = 199.14$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapmayan öğrencilerin Başkalarını üzme eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 19297,5,0; $p<0,01$)

Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda spor yapmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.72$; $s_x = 225.32$); spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.40$; $s_x = 201.03$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre spor yapmayan öğrencilerin Rahatsız olmama eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 20105, 0; $p<0,05$)

Tablo 17.Öğrencilerin spor yapma değişkenine göre Zorbalık Eğilim alt boyutlarının Mannn Whitney U testi analizi

	Spor türü	N	$\bar{x}$	ss	S_x^2	Stop	U	p
Olumsuz Yansıtma	Bireysel Spor	84	1,9214	,68232	105,32	8846,50	4383,5	,262
	Takım Sporları	115	1,8713	,85108	96,12	11053,50		
Duygusal Paylaşım Eksikliği	Bireysel Spor	84	2,4722	,85644	109,60	9206,00	4024,0	,044*
	Takım Sporları	115	2,2551	,92119	92,99	10694,00		
Haklı Görme	Bireysel Spor	84	2,42+26	,84041	104,14	8748,00	4482,0	,384
	Takım Sporları	115	2,3674	,98860	96,97	11152,00		
Başkalarını Üzmek	Bireysel Spor	84	2,4940	,85902	109,38	9187,50	4042,5	,049*
	Takım Sporları	115	2,2478	,81683	93,15	10712,50		
Gücü Kullanma	Bireysel Spor	84	2,1647	,75892	105,76	8883,50	4262,5	,186
	Takım Sporları	114	2,0424	,82004	94,89	10817,50		
Rahatsız Olmama	Bireysel Spor	84	2,6595	1,48366	106,38	8935,50	4024,5	,044*
	Takım Sporları	115	2,2870	1,43738	95,34	10964,50		
ZEÖ	Bireysel Spor	84	2,2944	,59283	107,33	9016,00	4130	,098
	Takım Sporları	114	2,1515	,64898	93,73	10685,00		

* $p<0.05$

Tablo 17’de Öğrencilerin spor türü değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; ***Duygusal paylaşım eksikliği, başkalarını üzme eğilimi, Rahatsız olmama eğilimi*** alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p < 0.05$);

Duygusal paylaşım eksikliği eğilimi alt boyutunda Bireysel spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.47$; $S_{x-} = 109.60$); Takım sporları yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.25$; $S_x = 92.99$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre bireysel spor yapan öğrencilerin duygusal paylaşım eksikliği eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 4024,5; $p < 0,05$).

Başkalarını üzme eğilimi alt boyutunda Bireysel spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.49$; $S_{x-} = 109.38$); Takım sporları yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.24$; $S_x = 93.15$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre bireysel spor yapan öğrencilerin başkalarını üzme eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 4042,5; $p < 0,05$)

Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda bireysel spor yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.65$; $S_{x-} = 106.38$); Takım sporları yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.28$; $S_x = 95.34$) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre bireysel spor yapan öğrencilerin başkalarını üzme eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 4024,5; $p < 0,05$)

Tablo 18.Öğrencilerin Lisanslı olma değişkenine göre *Zorbalık Eğilim* alt boyutlarının Mann Whitney U testi analizi

	Lisans	N	$\bar{x}$	ss	S_x	S_{top}	U	p
Olumsuz Yansıtma	Lisan yok	253	1,9455	,89409	215,30	54471,00	21682,0	,791
	Lisans var	174	1,8908	,80678	212,11	36907,00		
Duygusal Paylaşım Eksikliği	Lisan yok	253	2,3544	,88416	212,44	53748,50	21617,5	,753
	Lisans var	174	2,3793	,88417	216,26	37629,50		
Haklı Görme	Lisan yok	253	2,3291	,90093	211,26	53449,00	21318,0	,578
	Lisans var	174	2,3865	,95701	217,98	37929,00		
Başkalarını Üzmek	Lisan yok	253	2,3348	,85278	228,30	39724,00	19523,0	,046*
	Lisans var	174	2,1709	,80989	204,17	51654,00		
Gücü Kullanma	Lisan yok	253	2,0685	,74382	213,96	54131,50	21768,5	,926
	Lisans var	173	2,0771	,80825	212,83	36819,50		
Rahatsız Olmama	Lisan yok	253	2,6680	1,55853	220,77	55856,00	20297,0	,047*
	Lisans var	174	2,4125	1,47606	194,15	35522,00		
ZEÖ	Lisan yok	253	2,1976	,61997	212,38	53731,50	21600	,820
	Lisans var	173	2,2139	,64756	215,14	37219,50		

*p<0.05

Tablo 19’de öğrencilerin lisanslı olma durumu değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Man Whitney U testi analizi sonuçlarına göre; duygusal paylaşım eksikliği, başkalarını üzme eğilimi, rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. (p<0.05);

Başkalarını üzme eğilimi alt boyutunda Lisanslı olmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.33; S_x = 228.30); Lisanslı sporcu olan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.17; S_x = 204.17) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre lisanslı olmayan öğrencilerin Başkalarını üzme eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 4024,5; p<0,05)

Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda Lisanslı olmayan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.66; S_x = 220.77); Lisanslı sporcu olan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.41; S_x = 194.15) olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre lisanslı olmayan öğrencilerin Başkalarını üzme eğilimi puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (U: 20297,0; p<0,05)

Tablo 19.Öğrencilerin spor branşı değişkenine göre Zorbalık Eğilim alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi

		N	$\bar{x}$	SS	S_x	χ^2	P	Farklılık
	Koşu	12	2,1667	0,19695	276,83			
Olumsuz	Kick boks	10	2,08	0,39101	260,4	25,958	,004	Koşu Kick boks Masa Tenisi Futbol Tenis>
	Masa Tenisi	16	2,05	0,30551	274,38			
	Futbol	76	1,9421	0,85717	216,35			
	Tenis	23	1,9391	0,95809	214,96			
	Basketbol	31	1,9226	0,83535	217,39			
Yansıtma	Boks	6	1,8667	0,98522	199,33	25,958	,004	Tekvando Hentbol Yüzme
	Yüzme	13	1,5692	0,67748	164,92			
	Hentbol	8	1,412	0,717	54,5			
	Tekvando	4	1,3	0,34641	117,5			
	Branş yok	228	1,95	0,92129	214,08			
	Toplam	427	1,9232	,85903				
Duygusal Paylaşım Eksikliği	Koşu	12	3,1667	0,56854	333	25,138	,005	Koşu Tenis Kick boks Basketbol >
	Tenis	23	2,5797	0,94531	248,89			
	Kick boks	10	2,5333	0,2582	254,3			
	Basketbol	31	2,5215	1,01447	228,19			
	Yüzme	13	2,2308	0,98258	187,81			
	futbol	76	2,2083	0,89985	191,84			
	Tekvando	4	2,1667	0,790	190			
	Masa Tenisi	16	2,1667	0,92696	190			
	Boks	6	2,1111	0,78646	186,83			
	Hentbol	8	1,6667	, 98500	103,5			
	Branş yok	228	2,3801	0,87117	216,1			
	Toplam	427	2,3646	,88321				
Haklı Görme	Koşu	12	3,4167	0,32567	360,17	27,225	,002	Koşu Tekvando Kick boks Futbol>
	Tekvando	4	3,0123	0,86603	300			
	Kick boks	10	2,6670	0,75645	248,8			
	Futbol	76	2,4967	1,03882	230,67			
	Yüzme	13	2,3462	0,82625	216,85			
	Branş yok	228	2,3191	0,92112	208,57			
	Basketbol	31	2,1452	0,94157	186,03			
	Masa Tenisi	16	2,125	0,69522	199,38			
	Boks	6	2,0833	1,25167	171,67			
	Tenis	23	2,0652	0,60873	182,65			
	Hentbol	8	2,016	, 41570	159,5			
	Toplam	427	2,3525	,92352				
Başkalarını Üzmek	Koşu	12	3,6667	0,49237	394,17	39,183	,000	Koşu Hentbol Kick boks Masa Tenis> Boks Basketbol Yüzme
	Hentbol	8	2,75	0,1245	306,5			
	Kick boks	10	2,55	0,6101	270,9			
	Masa Tenisi	16	2,375	0,76376	235,25			
	Tenis	23	2,3043	0,73452	228,43			
	Futbol	76	2,2664	0,85375	218,3			
	Tekvando	4	2,25	0,86603	223,5			
	Yüzme	13	2,1923	0,63863	211,54			
	Branş yok	228	2,1382	0,80956	199,14			
	Basketbol	31	2,0726	0,78314	189,81			
	Boks	6	1,9167	1,13652	157,83			
	Toplam	427	2,2377	0,83057				

		N	$\bar{x}$	SS	S_x	χ^2	p	Farklılık Kaynağı
Gücü Kullanma	Koşu	12	3,1111	0,16412	383,17	38,637	,000	Koşu Kick boks Futbol Tekvando> Hentbol Yüzme Tenis Basketbol
	Kick boks	10	2,200	0,81952	232,5			
	Futbol	76	2,1579	0,86534	223,4			
	Tekvando	4	2,0833	0,48113	227			
	Branş yok	228	2,0526	0,74825	210,99			
	Masa Tenisi	16	2,0417	0,64836	214,5			
	Boks	6	2,0278	0,88454	208,58			
	Basketbol	30	1,9833	0,6585	202,78			
	Tenis	23	1,9565	0,77397	191,48			
	Yüzme	13	1,8718	0,58592	186,19			
	Hentbol	8	1,1667	0,12459	55,5			
	Toplam	426	2,0720	0,76971				
Rahatsız Olmama	Koşu	12	3	1,4771	241,67	19,971	,030	Koşu Tenis Masa Tenisi> Hentbol Yüzme Tekvando Boks
	Tenis	23	2,8696	1,63219	236,41			
	Masa Tenisi	16	2,75	1,52753	232,12			
	Branş yok	228	2,7281	1,57225	225,32			
	Basketbol	31	2,5806	1,64872	213,76			
	Kick boks	10	2,4	1,42984	211,5			
	Futbol	76	2,3026	1,35666	193,97			
	Boks	6	2,1667	1,60208	181,42			
	Tekvando	4	2,123	1,1547	171,5			
	Yüzme	13	1,8462	1,14354	158,15			
	Hentbol	8	1,120	0,22345	80			
	Toplam	427	2,5761	1,52774				
ZEÖ	Koşu	12	3,0513	0,18937	383,67	31,917	,000	Koşu Kick boks Futbol Tenis> Hentbol Boks Yüzme Tekvando
	Kick boks	10	2,3769	0,46537	239,7			
	Futbol	76	2,2024	0,67246	211,99			
	Tenis	23	2,2023	0,61289	212,54			
	Branş yok	228	2,1974	0,63397	212,23			
	Masa Tenisi	16	2,1827	0,42725	212,88			
	Basketbol	30	2,1654	0,62076	205,35			
	Tekvando	4	2,1154	0,48853	202,5			
	Yüzme	13	2,0178	0,48233	178,31			
	Boks	6	2,0128	0,82227	177,25			
	Hentbol	8	1,6154	0,1234	100,5			
	Toplam	426	2,2042	0,63061				

Tablo 19'da Öğrencilerin spor branşı değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi sonuçlarına göre; ZEÖ, Olumsuz Yansıtma, Duygusal Paylaşım Eksikliği, Haklı Görme, Başkalarını Üzmek, Gücü Kullanma, Rahatsız Olmama alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p < 0.05$); **ZEÖ** Ölçeğinde Koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.05$; $S_x = 383.67$); Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.37$; $S_x = 239.70$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.20$; $S_x = 211.99$); Tenis yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.20$; $S_x =$

211.99); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.61$; $S_x = 100.50$); Boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.01$; $S_x = 177.25$); Yüzme yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.017$; $S_x = 178.31$); Tekvandocuların ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.11$; $S_x = 202.70$); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre Koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, Hentbol, boks, yüzme, tekvando spor branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre ZEÖ ölçeği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 31,917$; $p < 0,01$).

Olumsuz yansıtma alt boyutunda Koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.16$; $S_x = 276.83$); Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.08$; $S_x = 260.40$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.94$; $S_x = 216.35$); Tenis yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.93$; $S_x = 214.35$); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.41$; $S_x = 54.5$); Boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.86$; $S_x = 199.33$); Yüzme yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.56$; $S_x = 164.92$); Tekvando yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.31$; $S_x = 117.50$); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, boks, yüzme, tekvando ile ilgilenen öğrencilere göre olumsuz yansıtma ölçeği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 25,958$; $p < 0,01$).

Duygusal paylaşım eksikliği alt boyutunda koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.16$; $S_x = 333.0$); Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.57$; $S_x = 248.89$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.20$; $S_x = 181.84$); Tenis yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.57$; $S_x = 248.89$); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.66$; $S_x = 103.5$); Boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.11$; $S_x = 186.83$); Yüzme yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.23$; $S_x = 187.81$); Tekvando yapan öğrencilerin ortalama ve sıra

ortalaması ($\bar{x}$ = 2.16; s_x = 190.14); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, boks, yüzme, tekvando spor branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre Duygusal paylaşım eksikliği boyutunun puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (χ^2 :25,138; $p < 0,01$).

Haklı görme eğilimi alt boyutunda koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 3.41; s_x = 360.17); Tekvando yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 3.12; s_x = 300.14); Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.66; s_x = 248.80); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.49; s_x = 230.67); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.016; s_x = 159.5); Boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.08; s_x = 171.67); Tenis yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.06; s_x = 182.65); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre koşu, tekvando, kick boks, futbol sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, tenis, boks, branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre duygusal paylaşım eksikliği boyutunun puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur(χ^2 :27,225, $p < 0.002$).

Başkalarını üzme eğilimi alt boyutunda koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 3.66; s_x = -394.17); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.75; s_x = 306.5); Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.55; s_x = 270.09); Masa Tenisi yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.37; s_x = 235.25); Boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 1.91; s_x = 157.83); Basketbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.07; s_x = 189.81); Yüzme-yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x}$ = 2.19; s_x = 211.54); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre koşu, hentbol, kick boks, masa tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, boks, basketbol, yüzme branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre başkalarını üzme eğilimi boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. (χ^2 :39,183, $p < 0.001$).

Gücü Kullanma eğilimi alt boyutunda Koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.11$; $s_x^2 = 383.17$); Kick boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.20$; $s_x^2 = 232.5$); Futbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.15$; $s_x^2 = 223.4$); Tekvando yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.08$; $s_x^2 = 223.40$); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.16$; $s_x^2 = 55.5$); Yüzme yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.87$; $s_x^2 = 186.19$); Tenis yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.95$; $s_x^2 = 191.48$); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre koşu, kick boks, futbol, tekvando sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, yüzme, tenis, basketbol, branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre başkalarını üzme eğilimi boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 38,683$, $p < 0.001$).

Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda koşu yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 3.03$; $s_x^2 = 341.67$); Tenis yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.86$; $s_x^2 = 236.41$); Masa Tenisi yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.75$; $s_x^2 = 232.12$); Hentbol yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.12$; $s_x^2 = 80.00$); Yüzme yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 1.84$; $s_x^2 = 158.15$); Tekvando yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.12$; $s_x^2 = 171.5$); Boks yapan öğrencilerin ortalama ve sıra ortalaması ($\bar{x} = 2.16$; $s_x^2 = 181.42$); olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre Koşu, Tenis, Masa tenisi sporuyla ilgilenen öğrencilerin, Hentbol, yüzme, Tekvando, Boks, branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre Başkalarını Rahatsız olmama eğilimi boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($\chi^2 : 19,971$, $p < 0.05$).

Tablo 20.Öğrencilerin Sahip Olduğu Kulüp Değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının Kruskal Wallis testi analizi

		N	$\bar{x}$	ss	$S_{\bar{x}}$	χ^2	P
Olumsuz Yansıtma	Okul Takımı	84	1,9024	,77210	216,11	3,204	,361
	Kulüp	82	1,9268	,85751	215,29		
	Her ikisi de	8	1,4000	,46599	137,44		
	Yok	253	1,9455	,89409	215,30		
	Toplam	427	1,9232	,85903			
Duygusal Paylaşım Eksikliği	Okul Takımı	84	2,4127	,99007	218,24	,555	,907
	Kulüp	82	2,3720	,78668	217,02		
	Her ikisi de	8	2,1042	,66031	187,69		
	Yok	253	2,3544	,88416	212,44		
	Toplam	427	2,3646	,88321			
Haklı Görme	Okul Takımı	84	2,2917	1,00438	205,40	2,574	,462
	Kulüp	82	2,4970	,92002	232,76		
	Her ikisi de	8	2,2500	,77919	198,62		
	Yok	253	2,3291	,90093	211,26		
	Toplam	427	2,3525	,92352			
Başkalarını Üzmek	Okul Takımı	84	2,2589	,88277	215,98	2,115	,348
	Kulüp	82	2,4726	,82403	249,88		
	Her ikisi de	8	2,2188	,38816	136,50		
	Yok	253	2,1709	,80989	204,17		
	Toplam	427	2,2377	,83057			
Gücü Kullanma	Okul Takımı	83	2,0141	,77399	203,89	2,298	,513
	Kulüp	82	2,1687	,84963	225,93		
	Her ikisi de	8	1,7917	,66518	171,25		
	Yok	253	2,0685	,74382	213,96		
	Toplam	426	2,0720	,76971			
Rahatsız Olmama	Okul Takımı	84	2,5238	1,48467	211,54	3,392	,335
	Kulüp	82	2,4146	1,49857	200,67		
	Her ikisi de	8	1,8750	1,12599	162,19		
	Yok	253	2,6680	1,55853	220,77		
	Toplam	427	2,5761	1,52774			
ZEÖ	Okul Takımı	83	2,1877	,67402	211,53	3,545	,315
	Kulüp	82	2,2758	,63440	225,90		
	Her ikisi de	8	1,8510	,34794	142,38		
	Yok	253	2,1976	,61997	212,38		
	Toplam	426	2,2042	,63061			

Tablo 20’de öğrencilerin sahip olduğu kulüp değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının X2 testi analizi sonuçlarına göre; ZEÖ ve alt boyutların da anlamlı bir farklılık görülmemiştir. ($p>0.05$);

5.4. Sporcu Kimliği ile Zorbalık Eğilimi Resresyon Analizi

Tablo 21. Sporcu Kimliğinin Zorbalık Eğilimin Etkisi

	Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p
Model	Sabit	2,507	,135		18,529	,000
	X (Sporcu Kimliği)	-0,106	,059	,440	-2,325	,034
	$R = 0,440$ $R^2 = 0,193$ $F(1, 426) = 6,211$ $p = 0,000$ $Y (\text{Zorbalık Eğilimi}) = 2,507 - (-0,106) * X$					

Tablo 21.’de görülen tekli regresyon modeline göre, sporcu kimliği ile zorbalık eğilim arasında yaklaşık %44 oranında negatif yönlü bir etki söz konusudur ($R = 0,440$). Ayrıca sporcu kimliği, zorbalık eğilimini %19 oranında azalttığı görülmektedir ($R^2 = 0,193$). Tablo 21.’de görülen çoklu regresyon modeline göre Sporcu kimliği ayrı ayrı ele alındığında, Sporcu kimliğin, zorbalık eğilimi üzerindeki etkisinin yaklaşık %54 olduğu ($R = 0,540$), sporcu kimliği boyutlarının zorbalık eğilimini azaltıcı etkisinin %29’a çıktığı görülmektedir ($R^2 = 0,291$).

Tablo 22. Sporcu Kimliğinin Alt Boyutlarının Zorbalık Eğilimin Etkisi

	Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p
Model	Sabit	2,910	,135		18,529	,000
	X ₁ (Sosyal Kimlik)	-0,096	,039	-,140	-2,125	,024
	X ₂ (Sporla Sınırlanmışlık)	-0,145	,046	-,190	-3,145	,002
	X ₃ (Olumsuz Duyuşsalılık)	-0,011	,031	-,019	-,145	,729
	$R = 0,540$ $R^2 = 0,291$ $F(1, 426) = 8,342$ $p = 0,017$ $Y (\text{Zorbalık Eğilimi}) = 2,910 - (-0,096) * X_1 - (-0,145) * X_2 - (-0,011) * X_3$					

Tablo 22’de görülen çoklu regresyon modeline göre, sporcu kimliği boyutları ile Zorbalık eğilimi arasında negatif yönlü ve vasat düzeyde bir ilişki söz konusudur ($R = 0,540$). Sporcu kimliği boyutlarından oluşan bu çoklu modelde; Sporcu kimliği, Zorbalık eğilimini %29 oranında azalttığı görülmektedir ($R^2 = 0,291$). Bağımsız değişken olan Sporcu kimliği boyutlarının, bağımlı değişken olan Zorbalık eğilimi üzerindeki etki sıralaması fazladan aza doğru sırasıyla X₂ (Sporla sınırlanmışlık), X₁ (Sosyal Kimlik), boyutlarının Zorbalık eğilim üzerindeki etkisi anlamlıdır ($p < 0,05$).

5.5. Sporcu Kimliği ile Zorbalık Eğilimi Korelasyon Analizi

Tablo 23. Sporcu Kimliği ile Zorbalık Eğilimi Korelasyon Analizi

		Zorbalık eğilimi						
		Olumsuz duyulan kimlik	Haklı görme	Haklı görme	Başkaları nifaz etmek	Güç kullanma	Rehatsız Olunma	ZEÖ
Sosyal kimlik	r	-,011	-,104 [*]	-,062	-,023	-,095	-,055	-,125
	p	,818	,031	,203	,641	,040	,256	,042
	n	427	427	427	427	426	427	426
Sporla sınırlanmışlık	r	-,082	-,006	-,137 ^{**}	-,119 [*]	-,155 ^{**}	-,023	-,134 ^{**}
	p	,091	,903	,004	,014	,001	,641	,005
	n	427	427	427	427	426	427	426
Olumsuz duyusallık	r	-,056	-,075	-,104 [*]	-,083	-,107 [*]	-,125 ^{**}	-,030
	p	,246	,122	,032	,088	,028	,010	,538
	n	427	427	427	427	426	427	426
SKÖ	r	-,065	-,059	-,128 ^{**}	-,048	-,151 ^{**}	-,070	-,97
	p	,180	,223	,008	,327	,002	-,147	,044
	n	427	427	427	427	426	427	426

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

- SKÖ ile Zorbalık Eğilim Ölçeği arasında negatif yönde ilişki görülmüştür.
(r:-0,97; p:,0,44)
- Sporcu kimliğinin haklı görme eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,128^{**} ; p0,008).
- Sporcu kimliğinin gücü kullanma eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,151^{**} ; p0,002).
- Sosyal kimlik boyutu Duysal paylaşım eksikliği eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,104^{**} ; p0,0031).
- Sosyal kimlik boyutu gücü kullanma eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,095^{*} ; p: 0,040)
- Sporla sınırlanmışlık boyutu haklı görme eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,137^{**} ; p: 0,0040)

- Sporla sınırlanmışlık boyutu başkalarını üzme eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,119^{*} ; p: 0,014).
- Sporla sınırlanmışlık boyutu gücü kullanma eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,155^{**} ; p: 0,001).
- Olumsuz duyusallık boyutu haklı görme eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,104^{*} ; p: 0,032)
- Olumsuz duyusallık boyutu gücü kullanma eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,107^{*} ; p: 0,028)
- Olumsuz duyusallık boyutu rahatsız olmama eğilimini negatif yönde ilişki belirlenmiştir (r: -,125^{**} ; p: 0,010)

6. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan öğrencilerinin %43.1'i kadın, %56.9'u erkeklerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin %25.9'u 11 yaş, %32.6'si 12 yaş, %41.5'i 13 yaş, %10.1'i 14 yaş grubu öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %7.7'si 5.sınıf, %23.0'u 6.sınıf, %45.4'i 7.sınıf, %23.9'u 8.sınıfta eğitim gördüğü görülmüştür.

Öğrencilerin spor ilgilenimlerini ilgili sonuçlara göre; öğrencilerin %53.4'ü aktif spor yapmayan, %46.6'si aktif olarak spor yapan gruplardan oluşmaktadır. Spor yapan 199 öğrencinin %42.2'si bireysel sporlarla, %57.8'i Takım sporlarla ilgilendikleri görülmüştür. Spor yapan öğrencilerinin %17.8'i futbol, %7,3'ü Basketbol, %5.4'ü tenis, %3.7'si masa Tenisi, %3,0'ü yüzme, %2.8'i koşu, %2.3'ü kick boks, %1.9'u hentbol, %1.4'ü Boks, %0.9'ü tekvando branşı ile ilgilendikleri görülmüştür. Spor yapan öğrencilerin %12.6'sinin lisansının olmadığı, %87.4'ünün spor lisansına sahip olduğu görülmüştür. Lisans sahibi öğrencilerinin 19.7'sinin Okul takımı, %19.2'sinin kulüp, %1.9'ünün hem okul, hem kulüp lisana sahip olduğu görülmüştür

6.1. Öğrencilerin Sporcu Kimliği Ölçeğine Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğrencilerinden spor yapmayan (n;28) öğrencinin Sporcu kimliği puanı (2.62); Spor yapan (n:199) öğrencinin Sporcu kimliği ölçeği (2.87) olarak bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin sporcu kimlik düzeyi puanları birçok araştırmaya göre düşük çıkmıştır. Sporcu Kimlik Ölçeği çalışmalarından Can ve Kaçay, (83), Çetinkaya, (84), Çetinkaya (85), Saraç ve Toprak (86), Shapiro ve Martin (87) ve Tasiemski vd., (88). 2,88 ile 3,56 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Sonuçtaki bu farklılığın, örneklem seçimimizdeki ortaokul öğrencilerinin seçiminden

kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Yaş ve sınıf arttıkça sporcu sporcu kimliğinin daha iyi oluştuğu görülmüştür. Örneğin, 14 yaşında sporcu kimlik puanı(3.11) olduğu bulunmuştur. Tasiemski vd. (88), bireylerin sporcu kimlik düzeylerinin cinsiyete, spora katılma süresine ve sportmenlik düzeyine göre değiştiğini belirtmişlerdir.

Cinsiyet değişkenine göre; *Sporcu Kimlik Ölçeğinin Sosyal kimlik, Sporlarla sınırlanmışlık* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. SKÖ ölçeğinde, Sosyal kimlik alt boyutunda Sporla sınırlanmışlık alt boyutunda erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür ($p<0.05$). Fakat olumsuz duyusallık alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0.05$).

Araştırmalarda sporcu kimlik puanları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir, yani sporcu kimliğinin düzeyini belirlemede kadın ya da erkek olmak belirleyici değildir (83, 85-90.) yapılan çalışmaların sonuçlarıyla karşılaşılmıştır. Literatürdeki birçok çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde Tasiemski ve ark. (88), sporcu kimlik puanları erkekler lehine önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Bu sonuç, çevresel ve sosyal yapıdan kaynaklanan bir sonuç olarak görülebilir. Erkek öğrencilerin spora yönlendirilmesinin aile tarafından daha fazla desteklendiği sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin *yaş değişkenine* göre *Sporcu Kimlik Ölçeği, Sosyal Kimlik, Sporla sınırlanmışlık* alt boyutlarında yaş değişkeni açımında anlamlı bir farklılık görülmüştür. *Sporcu Kimlik Ölçeğinde, Sosyal kimlik, Sporda sınırlanmışlık* alt boyutunda 11 yaş grubu öğrencilerinin 12,13 ve 14 yaş grubu öğrencilerine göre anlamlı farklılık görülmüştür. ($p<0.05$). Fakat *olumsuz duyusallık* alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı farklılık görülmemiştir. ($p>0,05$)

Öğrencilerin **Sınıf değişkenine** göre *Sporcu Kimlik Ölçeği*, *Sosyal Kimlik*, *Sporla sınırlanmışlık* alt boyutlarında sınıf değişkeni açımında anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$). *Sporcu Kimlik Ölçeğinde*; *Sosyal kimlik*, *Sporda sınırlanmışlık* alt boyutunda 8. sınıf grubu öğrencilerinin 5 ve 6. Sınıf grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı farklılık oluşturmuştur. ($p<0.05$). Fakat *Olumsuz duyusallık* alt boyutunda anlamlı farklılık görülmemiştir. ($p>0.05$).

Öğrencilerin **Spor yapma** değişkenine göre *Sporcu Kimlik Ölçeğinin*, *Sosyal kimlik*, *olumsuz duyusallık* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *SKÖ* ölçeğinde; *Sosyal kimlik*; *Olumsuz duyusallık* alt boyutunda spor yapan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0.01$). Fakat *Sporla sınırlanmışlık* boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. ($p>0.01$).

Öğrencilerin Spor türü değişkenine göre *olumsuz duyusallık* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *Olumsuz duyusallık* boyutu Takım sporları yapan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0.01$).

Öğrencilerin Spor lisansı olma değişkenine göre *SKÖ*, *sosyal kimlik*, *olumsuz duyusallık* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *SKÖ* Ölçeğinde *Sosyal kimlik*, *Olumsuz duyusallık* alt boyutunda sporcu lisansı olan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0.01$)

Öğrencilerin **Spor branşı** değişkenine göre *SKÖ*, *sosyal kimlik*, *sporla sınırlanmışlık* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *SKÖ*, *Sosyal kimlik*, *Sporla Sınırlanmışlık* alt boyutunda Kick boks ve futbol yapan öğrencilerin yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0.01$).

Öğrencilerin Spor lisansı olma değişkenine göre *SKÖ, sosyal kimlik, olumsuz duyusallık, Olumsuz Duyusallık* alt boyutunda okul ve kulüpte spor yapan öğrencilerin, kulübe bağlı olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,01$).

6.2. Zorbalık Eğilimi Ölçeğine Ait Sonuçlar

Zorbalık Eğilim Ölçeğinde ise spor yapmayan öğrencilerin ortalama puanı (2.19), spor yapan öğrencilerin ortalama puanı (2.21) olarak bulunmuştur.

Yapılan Literatür araştırma sonucunda, Kocatürk (91) ve Açıkgöz (92) tarafından yapılan çalışmaların bulgularına paralel olarak, katılımcıların zorbalık eğilim puanları ortalamanın altındadır. Özkan ve Çiftçi (93) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların yarısından fazlasının zorbalığa maruz kaldığı belirtilmiştir. Kocaşahan (94) yaptığı çalışmada lise öğrencileri arasında akran zorbalığının% 50'nin üzerinde olduğunu bulmuştur. Noret vd. (95), okul sporlarında zorbalığı inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin % 43'ünün zorbalığa maruz kaldığı sonucuna varmıştır. Kırbaş vd. (96) yaptıkları çalışmada şiddete neden olabilecek sebeplerin televizyon programları, genel eğitim eksikliği, ailede eğitimsizlik ve okul danışma faaliyetlerinde yetersizlik olabileceğini belirtmişlerdir. Çelik ve Demir (97) tarafından yapılan çalışmada spor çevrelerinde zorbalığın her türlü olabileceği ve bunun sporun rekabetçi doğasından kaynaklanabileceği vurgulanmıştır.

Öğrencilerin *cinsiyet değişkenine* göre *ZEÖ, Olumsuz Yansıtma, Duygusal Paylaşım Eksikliği, Haklı Görme, Başkalarını Üzmek, Gücü Kullanma, Rahatsız Olmama* alt boyutlarında erkek öğrencilerin daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur.

Özada (98) çalışma sonucunda cinsiyet değişkenine göre kadınların, erkeklere göre daha çok mağdur, zorba ve zorba/mağdur olduğunu belirtmiştir. Ayrıca en yaygın zorbalık türlerinden kötü isimlerle anılmak, alay konusu olmak, incitici, cinsel isimlerle çağrılmak, kötü yorumlar, mimikler ve yalanlar söyleyerek zorbalık türlerine maruz kaldıklarını belirtmiştir. Kısaca sözlü zorbalık, ilişkisel zorbalık ve cinsel zorbalığın en yaygın zorbalık türleri olduğunu belirtmiştir

Literatür sonuçları doğrultusunda (91-93,99-102) farklılaştığını göstermiştir. Çağırğan (17), erkekler lehine olan bu yüksek puanların güç dengesi ile ilgili olabileceğini belirtmiştir. Çağırğan (17), alanyazının aksine zorbalığın kadınlar lehine daha yüksek olduğunu ve bu sonucun niceliksel olmaktan çok nitel olduğunu; kadınların dolaylı veya duygusal zorbalık yapmış olabileceklerini belirtti. Totan (103) ise araştırma sonucunda elde edilen verilerde cinsiyete göre zorbalık eğilimi arasındaki farkın önemsiz olduğu sonucuna varmış ve bu sonucun erkeklerde yüksek düzeyde fiziksel zorbalığa bağlı olabileceğini belirtmiş ve kadınlarda sözlü ve sosyal zorbalık.

Öğrencilerin *yaş değişkenine* göre ZEÖ, *Başkalarını Üzmek, Gücü Kullanma*, alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *Başkalarını üzme eğilimi* alt boyutunda 14 yaş öğrencilerin Zorbalık eğilim puanının daha yüksek olduğu; *Rahatsız Olmama* eğilimi alt boyutunda 11 ve 12 yaş öğrencilerin rahatsız olmama eğilim puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,05$)

Özada (98) Çalışma sonucunda Yaş değişkeni göre on beş yaş altı gençlerin daha fazla zorbalık mağduru oldukları ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yaşlarına göre zorba olma durumlarına ilişkin anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Öğrencilerin *sınıf değişkenine* göre; *Rahatsız olmama* eğilimi alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *Rahatsız Olmama* eğilimi alt boyutunda

5.,6.,7. Sınıf öğrencilerin 8. Sınıf öğrenci puanının göre daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,05$). Çalışmamızda Rahatsız olma eğilimi küçük yaşlarda görülürken ileriki yaşlarda bu eğilim azalmaktadır. Sınıf değişkenine göre ZEÖ farklılaşma görülmemiştir.

Literatür araştırmalarında ise akran zorbalık puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaması bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (17, 102, 104-106). Literatür incelendiğinde sınıf düzeyine göre katılımcıların zorbalık eğilimlerinin farklılaştığı çok fazla çalışma da bulunmaktadır (22, 92,94, 99,101,103).

Özada (98)çalışma sonucunda zorbalık daha çok sınıf arkadaşları tarafından uygulandığını, bu durumda yaşları aynı veya birbirlerine oldukça yakın öğrencilerin zorbalık uyguladıkları ortaya çıkmaktadır. Zorbalık daha çok küçük gruplar (2-3 kişilik gruplar) tarafından uygulandığını, zorbalığı bir veya iki hafta sürdüğünü belirtilmiştir. Yetişkinler zorbalığa son vermek üzere okulla temasa geçmediği. Bu sonuca dayalı olarak gençlerin şiddete uğramalarının aileler tarafından göz ardı edildiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin **spor yapma** değişkenine göre ZEÖ, *Başkalarını üzme eğilimi*, *Rahatsız Olmama eğilimi* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0,05$);ZEÖ, *Başkalarını üzme eğilimi*, Rahatsız olmama alt boyutunda; spor yapmayan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,01$)

Öğrencilerin **spor türü** değişkenine göre *Duygusal paylaşım eksikliği*, *Başkalarını üzme eğilimi*, *Rahatsız Olmama eğilimi* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0,05$); *Duygusal paylaşım eksikliği*, *Başkalarını üzme eğilimi*,

Rahatsız Olmama eğilimi alt boyutunda bireysel spor yapan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur ($p<0,05$).

Literatür araştırmasında çalışmamızla benzerlik gösteren Tutkun ve diğerleri (107) ve Kafalı ve diğerleri tarafından yapılan araştırmaların sonucunda, bireysel sporla uğraşan sporcuların saldırganlık düzeyleri takım sporuyla uğraşan sporculara göre anlamlı farklılık göstermiştir. Kafalı ve diğerleri sorun açıklamasında “takım sporcularının müsabaka süresince sosyal ilişkilerini sürdürürken bireysel sporcuların iç dünyalarına çekildiklerini ve sonrasında öfke patlamaları yaşadıklarını ifade ederken Tutkun ve diğerleri (107) bu farkın “bireysel sporun rakiple doğrudan temas gerektirdiğinden” kaynaklandığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin *lisanslı olma durumu* değişkenine göre *Duygusal paylaşım eksikliği, Başkalarını üzme eğilimi, Rahatsız Olmama eğilimi* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *Duygusal paylaşım eksikliği, Başkalarını üzme eğilimi, Rahatsız Olmama eğilimi* göre lisanslı olmayan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,05$)

Öğrencilerin *spor branşı değişkenine* göre *ZEÖ, Olumsuz Yansıtma, Duygusal Paylaşım Eksikliği, Haklı Görme, Başkalarını Üzmek, Gücü Kullanma, Rahatsız Olmama* alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür. ($p<0.05$); *ZEÖ Ölçeğinde* Koşu, Kick boks, Futbol, Tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, Hentbol, Boks, Yüzme, Tekvando spor branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,01$). *Olumsuz yansıtma alt boyutunda* koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, boks, yüzme, tekvando spor branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre olumsuz yansıtma ölçeği puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur.

($p<0,01$).*Duygusal Paylaşım Eksikliği alt boyutunda* koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin hentbol, boks, yüzme, tekvando spor branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre Duygusal paylaşım eksikliği boyutunun puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. ($p<0,01$).*Haklı görme eğilimi alt boyutunda* koşu, tekvando, kick boks, futbol sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, tenis, boks, branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre Haklı görme eğilimi boyutunun puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. *Başkalarını üzme eğilimi alt boyutunda* koşu, hentbol, kick boks, masa tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin, boks, basketbol, yüzme branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre Başkalarını üzme eğilimi boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. *Gücü Kullanma eğilimi alt boyutunda* koşu, kick boks, futbol, tekvando sporuyla ilgilenen öğrencilerin, Hentbol, yüzme, Tenis, basketbol, branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre Başkalarını üzme eğilimi boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur. *Rahatsız olmama eğilimi alt boyutunda* koşu, tenis, masa tenisi sporuyla ilgilenen öğrencilerin, hentbol, yüzme, tekvando, boks, branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre başkalarını rahatsız olmama eğilimi boyutu puanının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin *sahip olduğu kulüp* değişkenine göre Zorbalık Eğilim Ölçeği alt boyutlarının ki-kare testi analizi sonuçlarına göre; ZEÖ ve Alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. ($p>0.05$);

6.3.Sporcu Kimliğinin ile Zorbalık Eğilimi ölçeklerinin Korelasyon Analizi sonuçları

- Sporcu kimliğinin haklı görme eğilimini, gücü kullanma eğilimini negatif yönde etkilediği belirlenmiştir.
- Sosyal kimlik boyutu Duyuşsal paylaşım eksikliği eğilimini, gücü kullanma eğilimini negatif yönde etkilediği belirlenmiştir (p:0,0031).
- Sporla sınırlanmışlık boyutu haklı görme eğilimini, başkalarını üzme eğilimini ve Gücü kullanma eğilimini negatif yönde etkilediği belirlenmiştir (p: 0,0040)
- Olumsuz duyusallık boyutu haklı görme eğilimini, gücü kullanma eğilimini ve rahatsız olmama eğilimini negatif yönde etkilediği belirlenmiştir

Bu sonuçlar Literatür araştırmalarında benzerlik göstermektedir. Çalışmalarda genel olarak SKÖ ile ZEÖ puanları arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığını ve düşük düzeyde anlamlı olduğu ortaya koymuştur. Janzen (108) ve Noret ve diğerleri (95) çalışmalarında takımlardaki sporcularda akran zorbalığının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar bu zorbalığın okul takımlarında boy, kilo, vücut yapılarından; spor kulüplerinde ise sporcuların yetişkin gözetiminden yoksun olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

SONUÇ

Araştırmada öğrencilerin sporcu kimlik düzeyi puanlarının birçok araştırmaya göre düşük çıkmıştır. Yaş ve sınıf arttıkça sporcu kimliğinin arttığı ve sporcu kimliğinin verilere göre daha iyi olduğu görülmüştür. *Sporcu Kimlik Ölçeğinin Sosyal kimlik, Sporlarla sınırlanmışlık* alt boyutunda erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmalarda Sporcu Kimlik Ölçeği ortalama puanları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin

spor yapma değişkenine göre *Sporcu Kimlik leğinin*, *Sosyal kimlik*, *olumsuz duyuşsallık* alt boyutunda spor yapan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakat *Sporla sınırlanmışlık* alt boyutu puanları arasında farklılık oluşturmamıştır. Öğrencilerin Spor türü değişkenine göre *olumsuz duyuşsallık* alt boyutu takım sporları yapan öğrencilerin puanının daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin Spor lisansı olma değişkenine göre *SK*, *sosyal kimlik*, *olumsuz duyuşsallık* alt boyutunda sporcu lisansı olan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Spor branşı değişkenine göre *SK*, *sosyal kimlik*, *sporla sınırlanmışlık* alt boyutunda kick boks ve futbol yapan öğrencilerin yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur.

Öğrencilerin Spor lisansı olma değişkenine göre *SK*, *sosyal kimlik*, *olumsuz duyuşsallık*, *Olumsuz Duyuşsallık* alt boyutunda okul ve kulüpte spor yapan ğrenci puanlarını daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur.

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre *ZE*, *Olumsuz Yansıtma*, *Duygusal Paylaşım Eksikliği*, *Haklı Görme*, *Başkalarını zmek*, *Gücü Kullanma*, *Rahatsız Olmama* alt boyutlarında erkek öğrencilerin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin yaş değişkenine göre *ZE*, *Başkalarını zmek*, *Gücü Kullanma*, alt boyutunda 14 yaş ğrencilerin Zorbalık eğilim puanının daha yüksek olduğu; *Rahatsız Olmama* eğilimi alt boyutunda 11 ve 12 yaş öğrencilerin rahatsız olmama eğilim puanının daha yüksek olduğu görülmüş ve anlamlı bir farklılık oluşturmuştur.

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre; *Rahatsız olmama* eğilimi alt boyutunda 5., 6., 7. Sınıf ğrenci puanının göre daha yüksek olduğu ve görülmüştür. Çalışmamızda Rahatsız olma eğilimi küçük yaşlarda görülürken ileriki yaşlarda bu eğilim azalmaktadır.

Öğrencilerin spor yapma değişkenine göre *ZEÖ, Başkalarını üzme eğilimi, Rahatsız Olmama eğilimi* alt boyutunda spor yapmayan öğrencilerin puanının daha yüksek görülmüştür.

Öğrencilerin spor türü değişkenine göre *Duygusal paylaşım eksikliği, Başkalarını üzme eğilimi, Rahatsız Olmama eğilimi* alt boyutunda bireysel spor yapan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin lisanslı olma durumu değişkenine göre *Duygusal paylaşım eksikliği, Başkalarını üzme eğilimi, Rahatsız Olmama eğilimi* alt boyutunda lisanslı olmayan öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin spor branşı değişkenine göre *ZEÖ, Olumsuz Yansıtma, Duygusal Paylaşım Eksikliği, Haklı Görme, Başkalarını Üzmek, Gücü Kullanma, Rahatsız Olmama* alt boyutunda koşu, kick boks, futbol, tenis sporuyla ilgilenen öğrencilerin hentbol, boks, yüzme, tekvando spor branşlarıyla ilgilenen öğrencilere göre puanının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışmamız sonucunda öğrencilerin yaş ve sınıf büyüdükçe zorbalık eğilimlerinin arttığı sporun spor kulüplerine katılımının zorbalık eğilimlerini azaltıcı etkisinin bulunduğu görülmüştür. Spor yapan öğrencilerin *Başkalarını Üzmeme* ve *Rahatsız Olma* eğilimlerin spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sporcu Kimliği ile ***Zorbalık Eğilim*** arasında yaklaşık %44 oranında negatif yönlü bir etki söz konusudur. Ayrıca sporcu kimliği, zorbalık eğilimini %19 oranında azalttığı görülmektedir.

Spora katılım sağlayan öğrenciler arasında yapılan spor türü (bireysel veya takım) akran zorbalığına maruz kalma düzeyleri için önemli bir etken olarak

görülmektedir. Duygusal Paylaşım ve Eksikliği Rahatsız Olmama eğilimleri bireysel spor türlerinde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Spor ortamı kurallara uyma, saygı ve paylaşma gibi olayların sıkça görüldüğü bir ortam olarak görülmektedir, Çalışmamızda spor yapmanın zorba davranış sergilemeyi ve zorbalığa maruz kalma riskini de azalttığı görülmüştür.

Araştırma sonuçları ortaokul öğrencilerin okullarda, kulüplerde sportif faaliyetlere katılmaları, onların sosyalleşme davranış ve iletişimlerini pozitif yönde etkilediğini ve akran zorbalığı azaltıcı etki göstermektedir.

ÖNERİLER

Ailelere, öğrencilere ve velilere sportif faaliyetlerin öneminin doğru ve net bir şekilde anlatılmasının ailelerin çocuklarını sportif faaliyetlere teşvik etmesinde ve sportif faaliyetlere istekliliğin artmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Okullarda uygulanan ve uygulanacak olan spor faaliyetlerin ve beden eğitimi derslerinin daha verimli ve daha aktif şekilde gerçekleştirilebilmesi için ülke politikalarını, eğitim politikalarını geliştirerek ve toplumda spor kültürü oluşturulmasına yönelik çalışmalar artırılarak ülkemiz için daha bilinçli gençler yetiştirme noktasında daha faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Ülkemizdeki müfredat, liselerdeki beden eğitimi ve spor dersinin saatini artıracak ve öğrencileri spora yönlendirecek şekilde hatta spor hayatımızın bir parçası olacak şekilde yeniden düzenlenebilir.

Okullardaki spor salonları daha cazip ve gösterişli hale getirerek spor yapmayan öğrencileri spor yapan öğrencilerle akran desteği sağlayarak spor yapmaları sağlanabilir.

Okullarda öğrencilerin birbirlerine daha çok akran desteğinde bulunabilmeleri için akran işbirliğini artırıcı ve spora yönlendirici etkinlikler yapılabilir.

Aile ve öğretmenlerin de birer yol gösterici olarak öğrencilerle spora katılmaları, akranların da birbirlerine olumlu yönde destek olmalarını sağlanabilir.

Katılımın daha yüksek olduğu, daha kapsayıcı araştırmalar yapılabilir.

Ortaokul düzeyinde yapılan bu çalışma, lise ve ilkokul öğrencilerine de yapılarak, akran zorbalığının yaşa göre karşılaştırılması yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Türk Dil Kurumu [İnternet] [Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021]. Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aca9c8c414b48.96448591
2. Korkmaz, A. Siber Zorbalık Davranışları Sergileme ve Siber zorbalığa maruz kalma durumlarının karşılaştırılması. TRT Akademi, 2006; 1(2): 620-639.
3. Espelage D, Horne A. School violence and bullying prevention: From research based explanations to empirically based solutions. In S. Brown, & R. Lent (Eds.), Handbook of counseling psychology (pp. 588–606). (4th edition). Hoboken, NJ: John Wiley and Sons. 2008
4. Özen C. Akran Zorbalığında Ergenlerin Nedenlere, Duygusal Tepkilere ve Baş Etme Yöntemlerine İlişkin Açıklamalarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2012
5. Çinkır Ş, Karaman-Kepeneci Y. Öğrenciler Arası Zorbalık. Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 2003;34, 236-253.
6. Dilmaç, E. Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2014
7. Ünalı, E. Anne Babası Boşanmış Çocuklarda Algılanan Anne Baba Tutumlarının Akran Zorbalığı Davranışı ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2017
8. Gökler, R. İlköğretim Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2017
9. Atlas RS, Pepler DJ. Observation of bullying in the classroom. The Journal of Educational Research, 2001; 92, 86–99.
10. Olweus D. Bullying among school children: Intervention and prevention. In: Peters RD, McMahon RJ, Quinsey VL, (eds.) Aggression and violence through the lifespan. London: Sage Publications, 1992:100–125.
11. Corney AG, Merrell KW. Bullying in schools: Perspectives on understanding and preventing an international problem. School Psychology International, 2001; 22:364-382.
12. Smorti A, Menesini E, Smith PK. Parents' definition of children's bullying in a five-country comparison. Journal of Cross-Cultural Psychology, 2003; 34: 417–432.
13. Smith JD, Schneider BH, Smith PK, Ananiadou K. The effectiveness of whole school antibullying programs: A synthesis of evaluation research. School Psychology Review, 2004; 33, 547–560.
14. Griffin RS, Gross AM. Childhood bullying: Current empirical findings and future directions for research. Aggression and Violent Behavior, 2004; 9: 379-400.
15. Phillips DA. Punking and bullying: Strategies in middle school, high school, and beyond. Journal of Interpersonal Violence, 2007; 22,158-178.
16. Karataş, H. İlköğretim Okullarında Zorbalığa Yönelik Geliştirilen Programın Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2011

17. Çağırgan Z. Ergenlerde Akran Zorbalığı, Psikolojik Belirtileri ve Zorbalıkla Baş Etme Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2014
18. Marano HE. Big bad bully. *Psychology Today*, 1995; 28(5):50-68.
19. Satan, A. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorba Davranış Eğilimlerinin Okul Türü vbe Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler ile İlişkisi. Doktora, 2006
20. Twemlow SW, Fonagy P, Sacco FC. The role of the bystander in the social architecture of bullying and violence in schools and communities. Paper presented at the meeting of the Scientific ApproachestoYouth violence Prevention, New York. 2004
21. Pekel N. Akran zorbalığı grupları arasında sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 2004
22. Dölek N. İlk ve ortaöğretim okullarındaki öğrenciler arasında zorba davranışların incelenmesi ve zorbalığı önleme tutumu geliştirilmesi programının etkisinin araştırılması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2002
23. Rigby K. What children tell us about bullying in schools. *Children Australia*, 1997; 22, 28–34.
24. Pişkin M, Ayas, T. Lise öğrencileri arasında yaşanan akran zorbalığı olgusunun okul türü bakımından karşılaştırılması. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 2005; 21-23.
25. Yıldırım S. The Relationship of bullying, family environment and popularity. Unpublished master's thesis. Middle East Technical University Social Sciences Institute, Ankara. 2001
26. Nansel TR, Overpeck MD, Pilla RS, et al. Bullying behaviours among U.S. youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment *Journal of the American Medical Association*, 2001; 286: 2094-2100.
27. Alikışifoğlu M, Ercan O. Çocuk çağında zorbalık/kabadayılık davranışları: hekimler açısından anlamı-derleme. *Türk Pediatri Arşivi*, 2007; 42(1):11-12,
28. Çinkır Ş. Okullarda kaba güç: türleri, etkileri ve önleme stratejileri, 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılımlı Sempozyumu, İstanbul. 2006
29. Janssen I, Craig WM, Boyce WF, Pickett W. Associations Between Overweight and Obesity With Bullying Behaviors in School-Aged Children. *Pediatrics* 2004;113:1187–1194
30. Rigby K. Peer victimization at school and the health of secondary school students. *British Journal of Educational Psychology* 1999;69: 95–104.
31. Nansel TR, Overpeck MD, Haynie DL, Ruan WJ, Scheidt PC. Relationships between bullying and violence among US youth. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 2003;157:348 – 53.
32. Bayraktar F. İlköğretimde zorbalık ve mağdur olma: Ergenlik öncesi çocuklarda zorbaların, mağdurların, zorba/mağdurların ve katılmayan grubun karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Bülteni*, 2006; 38, 43-58.
33. Austin S, Joseph S. Assessment of bully/victim problems in 8 to 11 year-olds. *British Journal of Educational Psychology* 1996;66:447–456.

34. Demirezen İK. Spora Katılan Ve Katılmayan Lise Öğrencilerinde Okula Yönelik Tutum Ve Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeylerinin İncelenmesi: Aksaray İli Örneği Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, 2020
35. Farrington D. Understanding and preventing bullying. In: Tonry M. (ed). Crime and justice: A review of research. Chicago:University of Chicago Press, 1993: 381–458.
36. Pellegrini AD, Bartini M, Brooks F. School bullies, victims and aggressive victims: factors relating to group affiliation and victimization in early adolescence. *Journal of Educational Psychology* 1999; 91:216 –224.
37. Espelage DL, Holt MK, Henkel RR. Examination of peer-group contextual effects on aggression during early adolescence. *Child Development* 2003;74:205–220.
38. Baran, G. Öğretmenlerin Ve Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda Şiddet Ve Okul Güvenliğinin İncelenmesi: Keçiören Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2008
39. Yurttaş, A. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul. 2010
40. Yaban, E.H. Ergenlerin Arkadaşlık Niteliği, Ebeveynlerden Ve Okul Ortamında Öğretmenlerden Algılanan Destek İle Akran Zorbalığı/Zorbalığa Maruz Kalma Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. 2010
41. Bosworth K, Espelage DL, Simon TR. Factors associated with bullying behavior in middle school students. *Journal of Early Adolescence*, 1999;19, 341–362.
42. Haynie DL, Nansel T, Eitel P, Crump AD, Saylor K, Yu K. Bullies, victims, and bully/victims: Distinct groups of at-risk youth. *Journal of Early Adolescence*, 2001: 21, 29-49.
43. Orpinas P, Horne AM, Staniszewski D. School bullying: Changing the problem by changing the school. *School Psychology Review*, 2003; 32: 431-444.
44. Delfabro P, Winefield T, Trainor S, Dollard M, et al. Peer and teacher bullying/victimization of South Australian secondary school students: prevalence and psychosocial profiles. *British Journal of Education Psychology*, 2006; 76: 71–90.
45. Beran TN, Tutty L. Children's reports of bullying and safety at school. *Canadian Journal of School Psychology*, 2002; 17: 1–14.
46. O'Connell P, Pepler D, Craig W. Peer involvement in bullying: Insights and challenges for intervention. *Journal of Adolescence*, 1999: 22: 437-452.
47. Dinkes R, Kemp J, Baum K, Snyder TD. Indicators of school crime and safety: 2008. (NCES 2009-022/NCJ-226343). Washington, DC: U.S. Department of Education and Justice. 2009
48. Varjas K, Henrich CC, Meyers J. Urban middle school students' perceptions of bullying, cyberbullying, and school safety. *Journal of School Violence*, 2009; 8:159-176.
49. Goldstein SE, Young A, Boyd C. Relational aggression at school: Associations with school safety and social climate. *Journal of Youth and Adolescence*, 2008; 37: 641-654.
50. Card NA, Stucky BD, Sawalani GM, Little TD. Direct and indirect aggression during childhood and adolescence: A meta-analytic review of gender differences, intercorrelations, and relations to maladjustment. *Child Development*, 2008; 79: 1185–1229.

51. Espelage DL, Mebane SE, Swearer SM. Gender differences in bullying: Moving beyond mean level differences. In D. L. Espelage, & S. M. Swearer (Eds.), *Bullying in American schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention* (pp. 15–35). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. 2004
52. Shute R, Owens L, Slee P. Everyday victimization of adolescent girls by boys: Sexual harassment, bullying or aggression? *Sex Roles*, 2008; 58, 477–489.
53. Meyer EJ. A feminist reframing of bullying and harassment: Transforming schools through critical pedagogy. *McGill Journal of Education*, 2008; 43: 33-48.
54. DuBois DL, Burk-Braxton C, Swenson LP, Tevendale HD, Hardesty JL. Race and gender influences on adjustment in early adolescence: Investigation of an integrative model. *Child Development*, 2002; 73: 1573–1592.
55. Kukaswadia AA. Social consequences of obesity among Canadian youth. Unpublished master's thesis, Queen's University, Kingston, Ontario, Canada. 2009
56. Griffith LJ, Wolke D, Page AS, Horwood JP, ALSPAC Study Team. Obesity and bullying: Different effects for boys and girls. *Archives of Disease in Childhood*, 2005; 91,121-125.
57. Klomek A, Marrocco F, Kleinman M, Schonfeld IS, Gould MS. Bullying, depression, and suicidality in adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 2007; 46:40-49.
58. Fekkes M, Pijpers FIM, Verloove-Vanhorick SP. Bullying: Who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behavior. *Health Education Research*, 2005; 20: 81–91.
59. Rose CA, Monda-Amaya LE, Espelage DL. Bullying perpetration and victimization in special education: A review of the literature. *Remedial and Special Education*, 2011; 32: 114–130.
60. Kaukiainen A, Salmivalli C, Lagerspetz K, Tamminen M, Vauras M, Maki H, et al.. Learning difficulties, social intelligence, and self-concept: Connections to bully-victim problems. *Scandinavian Journal of Psychology*, 2002; 43: 269-278.
61. Marini Z, Fairbairn L, Zuber R. Peer harassment in individuals with developmental disabilities: Towards the development of a multi-dimensional bullying identification model. *Developmental Disabilities Bulletin*, 2001; 29: 170-195.
62. Woods S, Wolke D. Direct and relational bullying among primary school children and academic achievement. *Journal of School Psychology*, 2004; 42: 135–155.
63. Peterson JS, Ray KE. Bullying and the gifted: Victims, perpetrators, prevalence, and effects. *Gifted Child Quarterly*, 2006; 50: 148-168.
64. Unnever JD, Cornell DG. The culture of bullying in middle school. *Journal of School Violence*, 2003; 2: 5-27.
65. Duncan RD. The impact of family relationships on school bullies and victim. In D. L. Espelage, & S. M. Swearer (Eds.), *Bullying in American schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention* (pp. 227–244). Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. 2004
66. Kennedy JH, Kennedy CE. Attachment theory: Implication for school psychology. *Psychology in the Schools*, 2004; 41: 247-259.

67. Bauer NS, Herrenkohl TI, Lozano P, et al. Childhood bullying involvement and exposure to intimate partner violence. *Pediatrics*, 2006; 118: 235–242.
68. Salmivalli C. Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 2009; 15: 112–120.
69. Demaray MK, Malecki CK. Perceptions of the frequency and importance of social support by students classified as victims, bullies and bully/victims in an urban middle school. *School Psychology Review*, 2003; 32: 471–489.
70. Glew GM, Fan MY, Katon W, Rivara FP, Kernic MA. Bullying, psycho-social adjustment, and academic performance in elementary school. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 2005; 159: 1026–1031.
71. Aceves MJ, Hinshaw SP, Mendoza-Denton R, Page-Gould E. Seek help from teachers or fight back? Student perceptions of teachers' actions during conflicts and responses to peer victimization. *Journal of Youth and Adolescence*, 2009; 145: 784–789.
72. Bronfenbrenner U. Ecological models of human development. In T. Husen, & T. N. Postlethwaite (Eds.), *The international encyclopedia of education* (pp. 1643–1647). (2nd ed.). New York: Elsevier Sciences. 1994
73. Williams KR, Guerra NG. Prevalence and predictors of internet bullying. *Journal of Adolescent Health*, 2007; 41: 14–21.
74. Bond MH. Culture and aggression: From context to coercion. *Personality and Social Psychology Review*, 2004; 8: 62–78.
75. Leach, F. Learning to be violent: The role of the school in developing adolescent gendered behaviour. *Compare*, 2003; 33: 385–400.
76. Petts, RJ. Fathers' religious involvement and early childhood behavior (Fragile Families Working Paper 2009-22-FF). Muncie, IN: Author. 2009
77. Nery M, Neto C, Rosado A, Smith PK. Bullying in youth sport training. *Motricidade* 2017; 13: 199–200.
78. Çetinkaya T. Sporcu öğrenci kimliği oluşumunda etkili olan faktörler. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 2010
79. Parham WD. The intercollegiate athlete: a 1990s profile. *The Counseling Psychologist*, 1993; 21(3): 411–429.
80. Black S, Weiss M. The relationship among perceived coaching behaviors, perceptions of ability, and motivation in competitive age-group swimmers. *Journal of Sport and Exercise Psychology* 1992 ;14: 309–325.
81. Brewer BW, Cornelius A.E. Norms and factorial invariance of the Athletic Identity Measurement Scale (AIMS). *Academic Athletic Journal* 2001; 15: 103–113.
82. Hale BD, James BB, Stambulova NN. Determining the dimensionality of athletic identity: a “herculean” cross-cultural undertaking. *International Journal of Sport Psychology*, 1999; 30(1): 83–100.
83. Can Y, Kaçay Z. Sporcu kimlik algısı ile cesaret ve özgüven duyguları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 2016; 13(3): 6176–6184.

84. Çetinkaya T. Sporcu öğrenci kimliği oluşumunda etkili olan faktörler (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010
85. Çetinkaya T. Takım Sporlarında Sporcu Kimliği Ve Sürekli Sportif Kendine Güven İlişkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, 2015
86. Saraç L, Toprak N. Sporcu kimliği ve homofobi ilişkisinin sporcu üniversite öğrencisi adayları örnekleminde incelenmesi. *Spormetre*, 2017; 15(2): 79-84.
87. Shapiro DR, Martin JJ. Athletic identity, affect, and peer relations in youth athletes with physical disabilities. *Disability and Health Journal*, 2010; 3(2): 79-85.
88. Tasiemski T, Kennedy P, Gardner BP, Blaikley RA. Athletic identity and sports participation in people with spinal cord injury. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 2004; 21(4), 364-378.
89. Senger K. Basketbol sporu ile uğraşan üniversite öğrencilerinin sporcu kimliği ve sürekli sportif kendine güven durumlarının tespit edilmesi. *TURAN SAM*, 2017; 9(36): 757-767.
90. Yanar Ş, Kırandı Ö, Can Y. Tenis ve badminton sporcularının sporcu kimlik algısı ve başarı motivasyon düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 2017; 1(1): 51-58.
91. Kocatürk M. Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 2014
92. Açıkgöz T. Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile okula karşı tutum (Kartepe ilçe örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. 2017
93. Özkan Y, Çiftçi EG. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 2010; 9(2): 576-586.
94. Kocaşahan N. Lise ve üniversite öğrencilerinde akran zorbalığı ve sanal zorbalık (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. 2012
95. Noret N, Smith A, Birbeck N, Velija P, Mierzwinski M. *Bullying in school sport*. York, England: St. John University. 2015
96. Kırbaş Ş, Taşmektepligil Y, Üstün A. Ortaöğretimde gençleri şiddete yönelten nedenler ve şiddeti engellemede spor aktivitelerinin rolünün incelenmesi: Amasya ili örneği. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2007; 5(4): 177-185.
97. Çelik VO, Demir EY. Sporcularda zorbalığa maruz kalmanın psikolojik sonuçları. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 2016; 25(2): 152-162.
98. ÖzadaA, Gençlerin demografik özellikleri, aile ve arkadaşlık ilişkileri ile okul Yaşamının akran zorbalığına etkisi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara, 2018
99. Burnukara P, Uçanok Z. İlk ve orta ergenlikte akran zorbalığı: Gerçekleştiği yerler ve baş etme yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2012; 15(29): 68-82.
100. Çankaya, İ. İlköğretimde akran zorbalığı. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2011; 24(1): 81-92.

101. Ergün, N. Erken ergenlerde okul aile ve demografik değişkenlere göre akran zorbalığının incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 2015
102. Kanat, M. Lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi alma düzeylerine göre zorba davranışları ile temel değer düzeylerinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ. 2015
103. Totan T. Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu. 2008
104. Kim S, Nho CR. Longitudinal reciprocal effects between peer relationship difficulties and aggressive behaviors in Korean adolescents. *Children and Youth Services Review* 2017; 83(12): 41-47.
105. Pişkin M. Ankara’da ki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 2010; 35(156): 175-189.
106. Kavşut F. Ergenlerde akran zorbalığı ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu. 2009
107. Tutkun E, Güner BÇ, Ağaoğlu SA, Soslu R. Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2010; 1(1): 23-29.
108. Janzen, R. Bullying and team sports: An exploratory case study on adults’ recollections (Unpublished master’s thesis). University of Saskatchewan, Saskatoon. 2016.

8. EKLER

1. Cinsiyet ☐ kadın ☐ M^ Erkek
2. Yaşınız
3. Sınıf Düzeyi ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8
4. Spor Branşınız.....
5. Lisans Durumunuz ☐ Okul Takımı ☐ Kulüp ☐ Her ikisi de

Sporcu Kimliği Ölçeği

(Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, bunun size ne derece uygun olup olmadığını ifadenin yanındaki kutucukları işaretleyerek belirtiniz. Brewer, (1991)'den uyarlanmıştır.

		1	2	3	4	5
		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
SKÖ1	Kendimi bir sporcu olarak görüyorum.					
SKÖ2	Yaptığım sporla ilgili birçok hedefim var.					
SKÖ3	Arkadaşlarımdan çoğu sporcudur.					
SKÖ4	Yaptığım spor hayatımdaki en önemli şeydir.					
SKÖ5	En fazla düşündüğüm şey spordur.					
SKÖ6	Kendimi iyi hissetmem için spor yapmaya ihtiyacım var.					
SKÖ7	Diğer insanlar beni genellikle sporcu olarak görür.					
SKÖ9	Hayatımdaki tek önemli şey yaptığım spordur.					
SKÖ8	Yaptığım sporda başarısız olduğumda kendimi kötü hissediyorum.					
SKÖ10	Eğer sakatlığımdan dolayı bir spor organizasyonuna katılamamışsam, çok üzülürdüm.					

Zorbalık Eğilim Ölçeği(Her bir ifadeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, bunun size ne derece uygun olup olmadığını ifadenin yanındaki kutucukları işaretleyerek belirtiniz.

				Hiç Katılmıyorum Katılmıyorum Kaarsızım	Katılmıyorum Kesinlikle Katılmıyorum
ZEÖ1	1Arkadaşlarımla kavga etmek yerine sorunlarımı konuşarak çözerim.				
ZEÖ2	2Başkalarına güç kullanırım.				
ZEÖ3	3Başkalarını incitmem çünkü kendim de incitmekten				
ZEÖ4	4Başkalarını kırmaktan çekinmem.				
ZEÖ5	5Başkasının üzerine gittiğimizde istediğinizi yerine getirirler.				
ZEÖ6	6Bazen başkalarını üzerim.				
ZEÖ7	7Bazen bir başka çocukla alay ederim.				
ZEÖ8	8Bazen diğerlerine komik isimler takarım.				
ZEÖ9	9Bazen istediklerimi zorla yaptırım.				
ZEÖ10	10Bazı çocuklar hiç bir neden yokken birisine taktıklarında çok rahatsız oluyorum.				
ZEÖ11	11Bazı çocuklar kendilerine kötü davranılmasını hak eder.				
ZEÖ12	12Bazı kişiler zorbaca davranarak diğerlerinin ilgisini çekerler.				
ZEÖ13	13Beni kadındıran kişilerle alay eder, onları küçük düşürücü				
ZEÖ14	14Eğer biri kırılmış ve üzgünse bunu fark edebiliyorum.				
ZEÖ15	15Eğer birine kötü davrandıysam bunu hak etmiştir.				
ZEÖ16	16Görüşlerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.				
ZEÖ17	17Güçlü olmak hoşuma gidiyor, böylece her istediğimi elde ediyorum.				
ZEÖ18	18Herkesin iyi yaptığı (olduğu) bir şey vardır.				
ZEÖ19	19Kendimden güçsüz kişilere bağırarak beni rahatlatır.				
ZEÖ20	20Kendimi kötü hissettiğimde bunu yakın arkadaşlarımla konuşarak geçirebiliyorum.				
ZEÖ21	21Kendimizi kötü hissettiğimizde bunun acısını başkalarından				
ZEÖ22	22Kendinden güçsüz kişilere gücünü göstermek gerekir.				
ZEÖ23	23Kendisiyle alay edilen bir çocuk ağlayınca komik oluyor.				
ZEÖ24	24Kendisine kötü davranılan çocukların neler hissettiğini anlayabiliyorum.				
ZEÖ25	25Kadındığımda birinin canım yakarım.				
ZEÖ26	26Kötü bir gün geçirdiysem, kendimi nasıl sakinleştireceğimi				

Bu 26 maddenin 1, 3, 10, 14, 16, 18, 20, 24 ve 26. maddeleri ters madde olarak değerlendirilmektedir.

Ek 2: Anket Uygulama İzinleri

Evrak Tarih ve Sayısı: 30.12.2020-433155

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-11611387-100-
Konu : Araştırma İzni (Semra KUVAT)

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNE

İlgi : 01/12/2020 tarihli, 426662 sayılı ve "Anket İzni (Semra KUVAT) hk." konulu yazı

Elazığ Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'nün, "Araştırma İzni-Semra KUVAT" konulu 24.12.2020 tarih ve E.18433412 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgileriniz ile gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Soner ÖZGEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BEZEKKF05 Pin Kodu :28391

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/firat-universitesi-ebys>

Adres:Fırat Üniversitesi Rektörlüğü 23119 ELAZIĞ/TÜRKİYE

Bilgi için: Tuba KAYALI

Telefon:0 (424) 237 00 00 Faks:0 424 2122717

Unvanı: Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

Elektronik Ağ:<http://www.firat.edu.tr>

belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79137285-605.01-E.18433412
Konu : Araştırma İzni

24.12.2020

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Genel Sekreterlik)

ELAZIĞ

İlgi :a) 02/12/2020 tarih ve 121392 sayılı yazınız,

b) Valilik Makamının 23/12/2020 tarih ve 79137285-605.01-E.18355629 sayılı onayı.

Üniversiteniz Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Semra KUVAT'ın, "Spor Yapan Ortaokul Öğrencilerinin Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığının İncelenmesi: Elazığ İli Örneği" konulu yüksek lisans anket tez çalışmasına veri toplamak için izin isteği ilgi (a) yazınız ile bildirilmiştir.

Söz konusu anket çalışmasının, Müdürlüğümüze bağlı il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik uygulanabilmesi için Valilik Makamından alınan ilgi (b) onay ve uygulanacak anketler ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Feyzi GÜRTÜRK
Milli Eğitim Müdürü

Ek:

- 1- Makam Onayı (1 sayfa)
- 2- Anket (5 sayfa)

Görevli Elektronik İmza
No: 3912

Cumhuriyet Mah. Lokman Hekim Sok. No:8/2 23100/ELAZIĞ
Elektronik Ağ: <http://elazig.meb.gov.tr>
e-posta: elazigmem@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ahmet AKARSU
Tel : (0 424) 238 50 24
Faks : (0 424) 233 36 70

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3676-37b9-3912-9203-189f kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79137285-605.01-E.18355629
Konu : Araştırma İzni

23.12.2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB'e Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzni 2020/2 sayılı Genelgesi, 2007/1084 sayılı Yönergesi.

b) Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliğinin 02/12/2020 tarih ve 121392 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Semra KUVAT'ın, "Spor Yapan Ortaokul Öğrencilerinin Akran İlişkileri ve Akran Zorbalığının İncelenmesi: Elazığ İli Örneği" konulu yüksek lisans tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla yapacağı Anket uygulama çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik uygulama izin isteği, ilgi (b) yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak ilgi (a) genelge ve yönerge çerçevesinde Müdürlüğümüz bünyesinde oluşturulmuş Bilimsel Araştırma İzin Değerlendirme Komisyonu 21/12/2020 tarihinde Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesi Ar-Ge Biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli incelemeyi yapmıştır. Söz konusu anket uygulama çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik gönüllülük esasına dayalı olarak, okul idaresinde izni doğrultusunda, çalışmaların eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, **21 Aralık 2020 - 26 Şubat 2021** tarihleri arasında uygulamaya dahil edilen konularla sınırlı kalma şartıyla, yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Cemil ÇİFTÇİ
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
23.12.2020
Feyzi GÜRTÜRK
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Elektronik İmza

Cumhuriyet Mah. Lokman Hekim Sok. No:8/2 23100/ELAZIĞ
Elektronik Ağ: <http://elazig.meb.gov.tr>
e-posta: elazigmern@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.AKARSU
Tel : (0 424) 238 50 24
Faks : (0 424) 233 36 70

Bu evrak güvanti: elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden **fb41-0ded-3e49-a3d5-5f42** kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Etik Kurul Kararı**ETİK KURUL KARARI**

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACILARIN ADI SOYADI
14.05.2020	10	14	Sorumlu Araştırmacı : Doç.Dr. Fatih Mehmet UĞURLU Yardımcı Araştırmacı: Semra KUVAT

KARAR

"Spor Yapan Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığının İncelenmesi: Elazığ İli Örneği " konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Prof. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza	Doç. Dr. Rifat BİLGİN (Üye)	Bulunamadı
Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Doç.Dr. Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç.Dr. Yunus Emre KARAKAYA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunamadı	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BIÇER (Üye)	İmza
Doç.Dr. Erkan Turan DEMİREL (Üye)	İmza	Dr.Öğr. Üyesi Ayşe Ülkü KAN (Üye)	İmza

9. ÖZGEÇMİŞ

İlk orta ve lise eğitimimi Elazığ'da yaptım 2009 da Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi Fakültesini kazandım 2011 yılında Fırat Üniversitesine geçiş yaparak 2013 yılında mezun oldum Aynı zamanda 2013 yılında Bingöl'de görev yaptım, 1.5 yıl çalıştıktan sonra görevime Elazığ'da devam ettim. Bu süre içerisinde Anadolu Üniversitesi Adalet Bölümünden mezun oldum.